

N.F.S. Grundtvig *Det Danske Fiir-Kløver eller Danskheden partisk betragtet*
Det Danske Fiir-Kløver
Det Danske Fiir-kløver
eller Danskheden partisk betragtet

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.0, maj 2012

Ændret i version 1.17, 1.18 og 1.20, november 2022

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Ændret i version 1.17, 1.18 og 1.20, november 2022

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1836 (SJ: 563)

B *Anden udgave*, 1872 (SJ: 563)

Andre udgaver

VU *Værker i Udvalg 4*

Gskv *Grundtvigs skoleverden 2*

Teksten er etableret af Henrik Yde

Punktkommentarer, indledning og tekstredigering er skrevet af Henrik Yde, redigeret af Holger Berg og Johnny Kondrup

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.theol. K.E. Bugge

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2023

|A:i

Det Danske Fiir-Kløver
eller
Danskheden
partisk betragtet
af
Nik. Fred. Sev. Grundtvig.

Det Danske Fiir-Kløver
eller
Danskheden
partisk betragtet

af

Nik. Fred. Sev. Grundtvig, Historie-Skriver.

Kiøbenhavn.

1836

Forlagt af den Wahlske Boghandel.

Trykt hos C. Græbe & Søn.

[A:II]

Maa trykkes.

C. Reiersen.

[A:III] |VU:145 |Gskv:7

Fortale.

Med Ørnen i Følge,
Som skabt anden Gang,
Opdukker af Bølge,
Den græsgrønne Vang!

Volas Spaadom .

Naar jeg nu selv kalder min *Forkiærlighed* for alt ægte *Dansk*

“*partisk*”, da er det hverken for Løiers Skyld eller fordi jeg finder mig overbeviist om at denne min noksom lastede Forkærlighed virkelig er overdreven; men ene fordi Alderen tager paa mig, ligesom paa andre Mennesker, saa jeg bliver daglig mere koldsindig og finder det altsaa lettere end før at være *billig*, og finder det gavnligt for Ingen, men meget skadeligt for Skribenten selv, at ville føre sine *Følelser* til Bogs og bevise deres Rigtighed med en *Tanke-Streg*, som, hvad den end for ham selv kan have at *betyde*, dog kun støder de fleste Læsere. En Undtagelse synes det vel at maatte være, naar Skriverens Forkiærlighed netop er faldet paa hans Læsere, og hvis jeg, som *Tydsk* eller *Engelsk* eller *Norsk* Skribent fandt mig indtaget af mine Læseres *hele* Natur, hvad dog efter mine Tanker vilde være stor “*partiskhed*”, maatte jeg vel endog, for vel at fare, vogte mig for det stødende Udtryk; men nu er den eneste Feil, jeg har fundet hos de *Danske* som et *Folk* |A:IV|betragtet, netop en vis *Forkiærlighed* for det *Fremmede* til *daglig Brug*, kien|VU:146|delig nok lige fra den Dag, da “*Stærk-Odder* slog Krøller paa Næ|Gskv:8|sen” ved *Inges* Taffel, og stor nok til at jeg, som er forelsket i det *Danske*, maa kalde det *Partiskhed*, hvad jeg dog naturligviis ikke tør uden at give min egen Forkiærlighed samme Navn. Vist nok er dette ogsaa en *Uartighed*, men hvad skal jeg arme Menneske gjøre, som ikke kan blive min *Forkiærlighed* for *Dansken* kvit, er nødt til at gjøre alle mine Kiærligheds-Erklæringer skriftlig, da Fruen hidtil har frabedt sig ethvert Stævne-Møde, og lang Erfaring har lært mig, det er i det Høieste kun paa *Vers* hun taaler at løftes til Skyerne med Penne-Fier, men anseer al Roes i Brev-Stiil om ikke for Skrømteri, saa dog for Beviis paa en urimelig *partiskhed*, hun er alt for beskeden til at ville og alt for klog paa sine egne Feil og Mangler til at kunne tilegne sig. Vil Man derfor kalde det et fortvivlet Indfald af en Elsker, kun tilgiveligt hos en Poet, selv at kalde sin Kiærlighed *partisk*, da har jeg Intet derimod; thi skøndt jeg vel er blevet for gammel til enten ret at kunne regnes til de fortvivlede Elskere eller nyde synderlig godt af den “*Poetiske Frihed*”, saa ligger der dog udentvivl noget Sandt til Grund. Ja, naar jeg imellem koldsindig betragter mig selv og hele mit, som det synes, ulykkelige Frieri, da fatter jeg virkelig en stærk Mistanke om min egen *Danskhed*, saa hvis Frem-Tidens Bog-Orme give sig Stunder til ret at anatomere mig og gider smagt paa alle mine Ingredienser, vil de uden Tvivl, trods mine alenlange Slægt-Registre, fortælle publikum, at han var pokker *ingen Dansker*, men i det Høieste en taalelig *fordansket Angel-Sachser*.

See, det klinger maaskee ogsaa fortvivlet, men jeg |A:V|kan virkelig ikke selv forklare mig min aabenbar *udanske Forkiærlighed* for *Dansken*, baade hellig og søgn, uden af en fremmed Oprindelse, og dog er det saa længe siden, de *Fremmede* havde den Syge, at jeg maa gaae tilbage til ham, der skrev “*Bjovulfs-Drapen*” for mellem

dem at finde Medhold, og hvor fortvivlet det end klinger, kunde det dog give mig et Glimt af Haab, for saavidt det dog var mueligt, at den *Danske* Forkiærlighed for *det Fremmede*, der aabenbar engang maa have faldet paa *Angel-Sachse*|*Gskv:9ren*, faldt *derpaa* igien, og maatte da nødvendig komme den taalelig *fordanskede* *Angel-Sachser* tilgode.

Det er imidlertid, efter min historiske Kundskab, en ligesaa indviklet Sag med *Angel-Sachserens*, som med mit Forhold til *Danskheden*; thi, sandt at sige, seer det ligest ud til, at *Angel-Sachseren* var en gammel poetisk Elsker, som *Danmark* omsider blev kied ad og ønskede lykkelig|*VU:147* Reise til *England*, og det vilde ikke være mig det bedste Varsel, især, da der virkelig findes noget Tilsvarende i mit *Levnets-Løb*, saa jeg er somme Tider nær ved at ærgre mig over den historiske Vidskab, der kun synes at gjøre Folk kloge paa deres egen Ulykke og beskiæmme deres Klager over Skæbnen. Som en trofast Elsker skal det imidlertid trøste mig, at den samme Vidskab, langt fra at spaae *Dansken* ilde, meget mere lærer mig, at "*Lykken*" aabenbar bestandig har viist den en Gunst, der aldeles svarer til min Forkiærlighed, altsaa, har været ligesaa *partisk* for *Dansken*, uden at jeg kan blive nidkiær derover, da "*Lykken*" er af de Himmelske, der uden Vederlag gjør Lykke paa Jorden. Paa en Maade har jeg altsaa dog *Lykken* og det ret egenlig *Danmarks Lykke* med mig, hvad ikke kan andet end aabne mig behagelige Udsigter for *Frem-Ti*|*A:V*iden, da det, efter min historiske Regne-Maade, umuelig kan feile, at min *Partiskhed* for *Dansken*, som *Lykken* aabenbar deler, jo, selv *imod Danmarks Villie* for Øieblikket, maatte, ved et *Lykke-Træf*, komme *Dansken* tilgode, og dette *Lykke-Træf* er, om jeg seer ret, ligesaa gammelt, som *Angel-Sachsernes* Udvandring; thi *Jyden* i det Hele er aabenbar ligesaalidt som jeg, *oprindelig* Dansk, men en endnu kun meget maadelig *fordansket* *Angel-Sachser*, altsaa ret egenlig en gammel, trofast Elsker af *Dansken*, hvem Fruen for længe siden har tilgivet hans kiendelige *Partiskhed* for Alt hvad hendes er og tilladt ham at betragte det som sit Eget. See, det var en *Lykke* for *Danmark* og kanskee for mig med, thi *Jyden* og jeg er lige langt fra at være forelskede enten i *Tydsken* eller i noget andet *Fremmed* end i *Dansken*, som vi, med Fruens gunstige Tilladelse fra Ungdoms-Aarene, kalde |*Gskv:10*vort Eget, saavel som hendes, og her klarer det sig da, at vel er vi for gamle til at kaldes fortvivlede Elskere, men dog for unge til ligegyldige at lade os stikke ud enten af *Tydsken* eller af *Franskmanden* eller selv af *Engelsk-Manden*: vor egen fortvivlede Halv-Broder, end sige da af den *Latinske Død-Bider*, som nu ikke kan gjøre Andet end "*bare Stile*" og hvis store Bedrifter i gamle Dage vare ligesaa mange store Misgierninger.

Dog, hermed Nok om *Partiskheden* for alt ægte *Dansk*, der ingenlunde er saa stor, at den gjør mig blind for det Gode

derudenfor, da jeg tvertimod ogsaa elsker den *Danske Upartiskhed*, naar den blot ikke gaaer saa vidt at sætte noget *Fremmed*, af hvad Navn nævnes kan, *borgerlig* talt, *over* det mageløse Danske *Fiiir-Kløver: Konge og Folk, Fædrene-Land og Moders-Maal*, og fordi Historien lærer mig, at *saavidt* er Danskens *Partiskhed* for det Fremmede |A:VII| vel stun|VU:148| dum *tilsyneladende*, men i *Grunden* dog *aldrig* gaaet, derfor kan jeg vel i Støde-Tal ligne en fortvivlet Elsker, men finder dog min Forkiærlighed saa vel grundet, at troede jeg ikke, der var en Kiertel ved alt Kiød og en Lyde selv ved vore bedste Følelser, da vilde jeg *ikke* kalde den *Partiskhed*, uden af en vis Artighed mod Fremmede, især Historie-Skriveren, der kræver en lignende Artighed af dem, nødvendig maa beflitte sig paa.

Naar jeg derfor i de følgende Blade gør mine Lands-Mænd opmærksomme paa dette *Fiiir-Kløvers* Deilighed og den medfølgende *Lykke*, da tvivler jeg intet Øieblik paa deres hjertelige Bifald; men vel finder jeg det lidt fortvivlet under nærværende Omstændigheder at "*skrive*" om, *hvad* der, efter min Tanke-Gang, maa *gjøres*, for at den sjeldne og fine Blomst, langt fra at henvisne, kan størkes og sætte *Hoved* til Markens Ære. I denne Henseende veed jeg nemlig, at min Tanke-Gang er saa forskiellig fra den, der *sidst* herskede og tildeels alt længe herskede herinde, at jeg neppe skulde havt Mod til at udvikle eller dog Glimt af *Haab* om at møde den, dersom ikke min historiske Fortrolighed med "*Tidens Tegn*" viiste mig, at alle Mærker maatte slaae fejl, om ikke med Oprettelsen af det *Folkelige* |Gskv:11| *Stats-Raad Bladet* havde vendt sig i *Danmarks* Historie, saa herefter vil min *borgerlige* Tanke-Gang ingenlunde findes fremmed paa Marken, men efterhaanden blive den herskende, vist nok *ikke* fordi den er *min*, men fordi den er *Folkets*, der kun hos mig paa en Maade kom for tidlig. Paa en Maade, siger jeg, thi jeg er alt for gammel en Beundrer af *Forsynets Styrelse*, til at tænke, at nogen Ting i *Grunden* kommer enten for tidlig eller for seent, og jeg kiender Nok til *Menneske-Naturens* Love, for at vide, det hører til dem, at der indtræder aldrig noget |A:VIII| Nyt i Hoved-Folkenes Hverdags-Liv uden forud at have meldt sig poetisk, kiender ogsaa Nok til *Danmarks* poetiske Literatur for at vide, jeg er langt fra at være den Eneste, der meldte, at hele Livet snart vilde gestalte sig efter den herlige Fir-Dobbelthed af *Konge og Folk, Fædrene-Land og Moders-Maal*. Hvad jeg var ene om, det var *kun* mine særegne *Mis-Greb*, deels med at ville *udrette* ved *Pennen* hvad der hører en anderledes Pen og gode Munde til, og deels med at sammenblande min *kirkelige, videnskabelige* og *borgerlige* Tanke-Gang til en stor Urimelighed, der havde ondt nok ved at findes *poetisk taalelig* og kunde umuelig finde borgerligt Medhold. Efterhaanden har jeg imidlertid lært, i det Mindste som Tænker og Skribent, at tage Verden, *som den er*, og lade Hver beholde Sit, saa jeg er tem|VU:149| melig vis paa, Man skal i disse Blade *ikke spore*

Partiskhed for nogen Verdens Ting, undtagen, som sagt, for *Danskheden* paa sin rette Hylde, i sit eget Hjem, hvor den unægtelig har Ret til at herske. Maatte det derfor kun lykkes mig, saa jævnt og klart, som jeg ønsker, eller dog som der behøves, at udtrykke mine Tanker om *Rigets Tarv* for Øieblikket, da frygter jeg slet ikke for, de jo vilde møde venlig Modtagelse og behørig drøftede findes værd at benytte; men hvorvidt det allerede *denne Gang* vil lykkes mig, derom er jeg *Halv-Dansker* efter megen i mine egne Øine spildt Umage endnu saa tvivlraadig, at ansaae jeg det ikke for min *Borger-Pligt*, med Pennen, som mit eneste Middel, at gjøre mit Bedste for det elskede Fædrene-Land, skulde vist ingen Skrive-Klõe, der hos mig har Afledninger Nok, |Gskv:12bevæge mig til at uleilige min *Censor* med min *Overvættets Danskhed*.

[A:9]

Kongen og Folket.

Tal aldrig om *Frihed*, hvor *Fyrsten* er *Træl*,
Men Sjunger, Smaa-Fugle, om *Dannemarks Held*,
Hvor *Frede-gods-Tiden* sig klarlig fornyer,
Hvor *Friheden* hersker og *Trældommen* flyer,
Hvor *Kongen* og *Folket*, med Mund og med Haand,
Til Skyerne løfte “ *Fuldkommenheds Baand* ”!

Hvor Man før sagde: *Kongen* eller *Øvrigheden*, *Rigets Vel* eller *det almindelige Bedste*, siger Man nu sædvanlig “*Staten*” er eller har eller kræver det og det; men det er en Feil, og selv, naar det kun er en *Sprog-Feil*, ingenlunde ligegyldig; thi det fordunkler ikke blot Talen, men fordærver tit Meningen og kan efterhaanden let forvirre hele den *Borgerlige Tanke-Gang*. Naar Man nemlig nævner *Kongen* eller *Øvrigheden*, da veed Man, hvem de er, og hvad der passer sig at sige om dem, og naar Man nævner *Rigets Vel* eller *det almindelige Bedste*, da har |A:10Man noget *Bestemt* at tænke paa; men hvem kan sige os: *hvad* “*Staten*” egentlig er og hvad *Den* har “*Ret*” til at kræve? Her befinde vi os i det “*Ubestemte og Grændseløse*”, som altid er en Ulykke for det “*Borgerlige Selskab*”, og formaaede mine Bønner Noget, vilde jeg derfor, ei blot paa *Moders-Maalets* men ogsaa paa *Fædrene-Landets* Vegne, bede|VU:150 alle offentlige Talere og Penne-Førere, hvor Talen er om: *hvem Dannemænd* skal ære og lyde, eller *hvad* de skal see paa og gjøre *Opoffrelser* for, aldrig at nævne hvad der i *denne*

Sammenhæng er en “Uting eller et Utyske”, men altid igien, som før: *Konge og Øvrighed, Fædrene-Land, Rigets Vel, det almindelige Bedste*, eller dog: den “*Danske Stat*”, som Man veed hvad vil sige eller kan dog ordenlig betænke sig paa. Naar Man saaledes siger: ingen *Stat*, ingen *Eiendom*, altsaa har *Staten Over-Eien*^{|Gskv:13}*domsret*, da kan Man vel, som den gode Dannemand i *Roskilde*, trøstig vende Sætningen om og sige: ingen *Eiendom*, ingen *Stat*, altsaa har *Eiendommen Over-Statsret*; men det Hele er dog i Grunden kun et Ord-Spil, som borgerlige Ting er meget for vigtige til at afgjøres med, og Man skulde derfor paa begge Sider undgaae et Udtryk, der ved sin Ubestemthed og Grændseløshed frister til alle muelige Paradoxer.

^{|A:11} Ordet “*Stat*” er nemlig, som vi veed, et *fremmed* Ord, og betyder desuden i sig selv kun en vis “*Stilling*”, ligemeget hvilken, mellem Øvrighed og Undersaatter og mellem Disse indbyrdes, og anvendes derfor ligesaavel paa det *Tyrkiske* Sultanat og paa det *Mexikanske* Anarki, som paa Konge-Riget *Danmark*, og denne Sprog-Forvirring er virkelig for en Deel Skyld i den ligesaa sørgelige som latterlige Tvist og Trætte, der nuomstunder føres om “*Stats-Forfatninger*”, som om Hoved-Spørgsmaalet slet ikke var, *hvordan* Magten anvendtes, men i *hvis* Hænder den hvilede, ikke om *hvilke* Love, Man maatte lyde, men *hvem* der gav dem, kort sagt: ikke om hvor godt eller slet det *Borgerlige Selskab* var faren, men om *hvem* der i *Statens* Navn kunde byde og befale hvad de lystede.

Dog, skøndt jeg virkelig troer, at en stor Deel af Giæringen i *Europa* vilde ophøre, naar Man gjorde sig det klart: *hvad* det i Borgerlig Henseende er Umagen værdt at trættes og Faren værdt at strides om, saa lader det sig dog heller ikke nægte, at med Undtagelse af *Arilds-Rigerne i Norden*, er Stillingen overalt meget vanskelig, fordi de *Borgerlige Selskaber* enten er forældede *Konst-Værker* fra Middel-Alderen, eller nye *Prøve-Stykker* i Skolemester-Stil, og selv i de Nordiske Riger blev Forholdene gennem Middel-Al^{|A:12}deren saa forkonstlede, at Man i Nyaars-Tiden maatte føle Trang til en *Reformation*, der, uden nøiere Kundskab til Folke-Historien og Menneske-Naturens Love, end Man hidtil besad, var næsten uiværksættelig.

Hvordan nu de *Fremmede* slippe ud af det, bliver saameget mere deres egen Sag, som de sidst spørge os til Raads; men hvordan vi slippe^{|VU:151} ud af det maa ogsaa saameget mere blive vor^{|Gskv:14} egen Sag, som de *Fremmede*, skøndt tildeels gavmilde nok paa allehaande Raad, dog sædvanlig er aldeles ubekjendte med *vor* særegne *Natur* og *Historie*. Vor Opgave er imidlertid lykkeligviis ikke heller nær saa vanskelig, som *deres*, der er sammenæltede af femten Folke-Færd og hvis Arilds-Lov er Spydstage-Retten, saa hos os giælder det egentlig kun om Mod og Lykke til at “seile vor egen Sø”, og Lykken stod os hidtil saa kiendelig bi, at Modet burde aldrig

fattes. Ja, *Danmarks Lykke* er bestemt mageløs, det har ingen mere Kald til at paastaae, end *Historie-Skriveren*, som nys efter en lang Udenlands-Reise, der gav rigelig Stof til Sammen-Ligning, pludselig opdagede, hvad han endnu ikke havde mærket, at *Danmark* ved to *Kæmpe-Skridt* i al Stilhed havde tilbagevundet sin *oprindelige*, altsaa *naturlige Forfatning*, den Bedste under Solen, saa det *Konge-Rige* har nok, før vi ret vidste det, lykkelig overstaaet sin Krisis, og behøver blot i al [|A:13](#) Magelighed at følge den Vei, Det nu er paa, for at blive til Alt hvad Det har Anlæg og kan faae Lykke til, altsaa, efter alle Mærker, om ikke til noget meget Stort, saa dog til noget meget Godt, der giver om ikke den største Ære, saa dog den største Glæde.

Vi behøve nemlig blot at læse Saxos *Danmarks Krønike* med lidt Opmærksomhed, for at see, at "*Kongens Ene-Herredømme*" og "*Folkets aabenlydte Stemme-Frihed*" er Rigets *Arilds-Lov*, vel ikke med "Pen og Blæk", men hvad der er meget meer: i *Virkeligheden*, og ihvorvel jeg ikke tør indestaae for, det var lige "fjorten og fyrretyve Aar førend *Troie-Borg* vunden var", at Kong *Dan* kom til at staae for Styret, saa har dog

Danmark, deiligst Vang og Vænge,
Lukt med Bølgen blaa,

aabenbar fra umindelige Tider været et saadant *frit Konge-Rige*, der vel under visse Omstændigheder kunde forandre Skikkelse, men tabde aldrig sin Natur og blev aldrig de *Fremmedes* Bytte. Saadanne Ting, som *Folke-Naturen* og den deraf [|Gskv:15](#) udspringende *oprindelige* Forfatning, regner Man vist nok endnu i vore Dage saa godt som for ingen Ting, ligesom Man finder det ligegyldigt, om Landets *Indfødte* fra *Arilds-Tid* har forsvaret deres *Eiendoms-Ret*, eller gjordes i Tidens Løb til Trælle [|A:14](#) af fremmede Erobrere; men Man lærer nok efterhaanden, hvad Forskiel det gjør, og lader de *Skolemester-Nykker* fare at kunne gjøre af hvilketsomhelst Folk hvad det skal være. [|VU:152](#)

Dog, det gaae med Lærdommen, som det vil, saa er det mærkeligt at see, hvorledes det *Danske Folk*, udentvivel det *bøieligste* og *foranderligste* af alle Folk under Himlen, dog i Grunden er det Samme under *Fredrik* den *Sjette* som under *Skjold* og *Frode*, saa ikke blot *Skjaldene* synge deres gamle Vise, men hele Riget tilbagevinder sin gamle Skikkelse, og Tusind-Konstnerne i *London* og *Paris*, for ei at tale om dem i *Madrid* og *Lissabon*, kunde da aabenbar høit trænge til at høre en god Forelæsning over *Danmarks Historie*.

Middel-Alderen, veed Man jo nok, var "*Skiærsilds-Tiden*", men vore Skole-Mestere tage det endnu meget for overfladelig med deres mange Kundskaber; thi at *den* *Skiærs-Ild*, Paven smed Folk i efter

Døden, var ingen Ting imod den, *Hans Hellighed* selv, saavelsom alle Folk, maatte udstaae i levende Live, og som han selv ikke gjennemgik nær saa godt som *Danmark*, det enten seer Man ikke, eller det glemmer Man over "*Bøgerne*", og dog veed vi, der kom over de "Halvtreds", som jeg kalder Menneske-Forstandens "Skiels-Aar og |A:15Alder", meget godt, at endnu har alle "*midaldrende*" Folk, som *kan brænde*, en *Skiærs-Ild* at gjennemgaae, der kan være slem nok.

I denne *Skiærs-Ild* kom da ogsaa *Danmark*, med sin *Konge-Magt* og *Folke-Stemme*, *Fædrenelands-Kiærlighed* og *Moders-Maal*, *Samvittigheds-* og *Nærings-Frihed*, *Hjarne-Viser* og *Bjarke-Maal*, kort sagt: med al sin *Arilds-Herlighed*, og *den Skiærs-Ild* kunde Paven ligesaalidt kaste i som udløse af; thi da *Odin* havde sagt os Farvel i *Braavalle-Slaget*, da Aanden var udmattet, *Skjoldungerne* uddøde, og *Ungdoms-Tiden forbi*, da kom *Middel-Alderen* af sig selv, med al sin *Urolighed* og |Gskv:16store *Foranderlighed*, hist som den "rige Fugl" kommer susende, kommer brusende over Bjerge og over Dale, og her som "den fattig Fugl" kommer hinkende, kommer linkende over Agre og over Enge. Dette er *Menneske-Naturens* Orden hos Enkelt-Manden til alle Tider, som ogsaa nødvendig maa følges i *Folkenes* og hele *Slægtens* *Levnets-Løb*, og kan ikke gjøre ved, at de Lærde overse den, fordi "*Classikerne*" ikke har ført den til Bogs; thi "*Livet*", som er meer end "*Maden*", er dog visselig ogsaa meer end "*Bøgerne*," og maa nødvendig *studies*, naar Man vil samle "*Menneske-Kundskab*", hvor |A:16til *Bøgerne* vel kan være gode *Hjælpe-Midler*, men er dog, som Man veed, slet ikke *Mennesker* og meget daarlige *Surrogater* for dem.

Det er *Christendommen*, vi ikke blot skyldte vore *Bøger*, men hele vor *Dannelse*, thi den har aabenbar udviklet hele den *ny Folke-Verden*; |VU:153 men den har ligesaalidt skabt *Konge-Riget Danmark*, som det *Danske Folk*, saa vore Konger "af *Guds Naade*", er hverken Konger af Pavens og Geistlighedens eller engang af den "*ny*" *Guds Naade*, men kun af "*den Gamle*", der ikke heller blandt *Nordens Hedninger* lod sig selv uden *Vidnesbyrd*, men var saare godgjørende mod vore *Fædre*: gav dem fra Himlen baade *Regn* og *Dugg* og frugtbare *Tider*, skabte *Mad* efter *Munde* og *Hjertens-Glæde* efter *Hjerte-Rummet*. Uagtet derfor det *skiønsomme* *Danmark* maa erkiende, at mellem alle de *Fremmede*, der gjæstede vore *Kyster* for at *indtage Landet*, havde Ingen saa gode *Hensigter* eller gjorde *Riget* saa væsenlige *Tjenester*, som *Christendommen*, saa havde den dog *ingen Ret* til at *trælbinde* enten *Høie* eller *Lave*, *Store* eller *Smaa*, og da jeg træffer til at være mine *Lands-Mænd* bekjendt baade som en *Tilbeder af Christus* og en *Prædikant* af hans *Evangelium*, skylder jeg baade min *Tro*, mit *Kald* og mit *Fædrene-Land* høitidelig |A:17at forsikkre, det laae heller ingenlunde

i *Christendommens* Natur eller i den store *Mesters* Hensigt, men kun i hans Sendebuds Utroskab eller Vankundighed og i Tidens Pinagtighed, at *Troen* blev en *tvungen Sag*, hvorved de Danske leed et betydeligt Skaar saavel i deres *Samvittigheds* som i deres |Gskv:17 *Nærings-Frihed*. Hvor dyb og mægtig den Følelse har været i *Danmark*, at *Troen* er en *fri Sag*, seer Man ogsaa klarlig deraf, at *Christendommen* vel ingensteds fik saa ubehindret Lov til at udbrede sig ved sine egne Midler, men heller ingensteds saa seent blev Lov i Landet, thi der er jo hele *tohundrede* Aar mellem *Ansgars* Komme og *Knud* den *Stores* Død, og dog er det først et *halvt* Aarhundrede senere, under *Knud* den *Hellige*, Man kan sige, *Christendom* blev Folk *paatvunget* herinde. Dog, Ulykken kommer immer *tids nok*, og det sande Ord-Sprog lægger til: kommer sjelden alene, hvad vi vel maae sande, naar vi see, at den samme Konge, der gjorde det store Brudd paa *Folke-Friheden*, en ædel og dygtig Høvding for Resten, faldt som et Offer for sin Vildfarelse og lagde en svar *Blod-Skyld* paa det af Naturen fredeligste og nænsomste Folks Hoved. Herved tabde da *Folke-Samvittigheden* baade sin *Frihed* og sin *Fred*, og *Kongen* tabde, med sin *Tillid* |A:18 til *Folket* og Agtelsen for dets *Stemme*, tillige sit *Ene-Herredømme*, altsaa baade sin *Magt* og sin *Frihed*; thi skøndt *Folket* endnu i gamle Kong *Volmers* Tid søgte at berolige sig med den Tanke, at Kong *Knud* var ingen Helgen i sit Liv, men blev det først ved sin Død, og skøndt Kong *Volmer* vandt Folkets Beundring og holdt saavel Herremænd som Bisper i Ave, saa var *Folke-Renselsen* dog kun |VU:154 en snavset Undskyldning og Kronens Glands kun et glimrende Blænd-Værk. Der vil nemlig ganske andre Offere end Vittigheder til at afsone Oprør og Konge-Mord, og den *Folke-Gunst*, *Roes* og *Magt*, gamle Kong *Volmer* aabenbar maatte takke *Biskop Axel* (*Absalon*) og hans mægtige *Adels-Slægt* for, var langt fra at være *hans Eiendom*.

Ved at nævne *Biskop Axel* ”*Stor-Kors* af *Dannebrog*” og hans mægtige Frænder: *Skjalm Hvides* i alle Maader *høiadelige* Slægt, gives det noksom tilkiende, at denne Pen vil hverken sværte *Danmarks Geistlighed* eller *Adel* fra *Middel-Alderen*, der tvertimod ogsaa turde findes mageløse i deres Slags; men hvor *Geistlighed* og *Adel* er saagodtsom Alt, der er dog *Konge* og *Folk* saagodtsom Intet, og der er *Fæderne-Land* og *Moders-*|Gskv:18 *Maal* med alt *Folkeligt* i *Skiærs-Ilden*. *Danmark* er tillige saa vidunderlig *historisk* et Rige, at Man ordenlig kan angive Aars-Tallet, da |A:19 *Folke-Munden* gik i *Bag-Laas* med en *Stamihak*, thi det var aabenbar 1147, da *Sællandsfaren Ole Stam* kun forgiæves med gammel *Bande* stræbde at hindre *Folke-Stemmens Selv-Modsigelse* og *Konge-Magtens Deling* ¹. Hvordan de derpaa følgende ”*Borger-Krige*” for en Tid afbrødes under Kong *Volmer* og hans Sønner, og hvor godt *Stil-standen* benyttedes til at ødelægge de *Slaviske* Røver-Reder søndenfor *Øster-Søen*, der truede *Danmark* med *Undergang*, det

lærer Danmarks Krønike; men dermed *slutter* den ogsaa, et sikkert Tegn om ikke paa *Folke-Død* i strængeste Forstand, saa dog paa en Afmagt og Dvale, der ligner den, og maatte, uden stærke *Læge-Midler*, ende sig dermed.

Naar *Folket* er *forstummet* og *Kongen* staaer med *bundne* Hænder, da har det *fri Konge-Rige* ingen Historie meer, og de, der dele Byttet, seer det helst begravet i Mørke, hvordan de bær dem ad, saa det er intet Under, vi veed saa lidt om, hvordan *Adel* og *Geistlighed* saagodtsom opslugde hele den *fri Bonde-Stand*, saa den tabde sig blandt sine Trælle. Her, som allevegne, tog Præsterne *Sjælen* og Herremændene *Kroppen*, |A:20 medens de trættes om: enten *Jorden* skulde betragtes som en *Sjæle-Gave* eller som *Sagefald* og *Rette-Bod*; men til Lykke var *vor Adel* og *Geistlighed* dog for det Meste selv *bondefødt*, saa, skjøndt de af slette *Tydske* Exempler lod sig forlede til at benytte Leiligheden, og havde i “den kullede Greves” Tid nær ødelagt hele Riget, meende de det dog i Grunden ikke nær saa ilde, som det lod, og *Danmark* kan aldrig glemme, at ligesom den *Sællandske* Bisp og Herremand, *Axel*, |VU:155 tæmmede de uvane *Slaver*, saaledes blev den *Jydske* Herremand, *Niels Ebbesen* paa *Nørre-Riis*, Rednings-Manden fra *plattydsk Tyranni*.

Middel-Alderen slutter med det *Fjortende* Aarhundrede; thi i det *Femtende* begynde *Tyrkerne*, *Krudtet* og *Bogtrykker-*|Gskv:19 *Konsten* at give hele *Christenheden* en ny Skikkelse, og *Danmark*, med sin besynderlig historiske Puls, valgde sig da ogsaa en *ny Konge-Stamme*, der, under Navn af “*det Oldenborgske Huus*” snart i *fire Aarhundreder* har viist langt bedre end Slægt-Registrene kunde, at den randt af *Skjoldung-Rod*; thi Den lod sig ikke blot snart fordanske, men hvilede ikke, før den havde tilbagevundet *Konge-Rigets gamle Skikkelse*, og vil, tør vi haabe, ei heller hvile, før Den |A:21 har tilbagevundet *Dets Glands*, som Nordens Perle.

I det *Sextende* Aarhundrede kom *Reformationen*, og den var ingensteds mere *folkelig* end i *Danmark*, men det vil just ikke sige stort; thi hvor den *ikke* var *tyrannisk* eller *pøbelagtig*, var den dog kun lidt *borgerlig*, lidt *adelig*, lidt *kongelig* og meget *sprænglærd*, saa de stakkels *Bønder*, som var ingen af Delene, skulde for det Første ikke rose af Gildet, og holdt derfor, ligesom *Kæmpen Søren Norby* og *Historie-Skriveren Christen Pedersen*, med den ulykkelige *Christian* den Anden, Danmarks forulykkede Reformator, en Fuser for Resten, der paa Timen overhuggede enhver Knude, han ikke kunde løse.

For Øieblikket *syndes* ogsaa virkelig *Reformationen*, *borgerlig* talt, kun at gjøre Ondt værre; thi da *Geistligheden* tabde hele sin Magt og Rigdom, mistede *Adelen* sin eneste *Modvægt*, og de ærbare *Borger-Mænd*, her som allevegne den opkommende *Middel-Stand*,

tabde deres gamle Støtte, som de i Danmark hverken var rige eller slebne nok til at kunne undvære.

Imidlertid, den "*Danske Adel*" i det *Sextende* Aarhundrede var i det Hele en *ædelmodig* Slægt, der offrede *Femtende-Delen* af |A:22 hele sin Formue paa Fæderne-Landets Alter, og lod for det Meste *Kongen* og de *Høilærde* skifte Arv efter *Bisper* og *Abbeder*, saa efter Omstændighederne kom Riget øiensynlig til Kræfter; men det *overordenlig* Gode varer aldrig længe, og i det *Syttende* Aarhundrede, da *Adelen*, uden at bryde sig stort om *Æren*, saae paa sin egen Fordeel, blev det kun alt for klart, at *Rigets Skæbne* laae i *Adelens* Haand og var der intet mindre end vel forvaret. |Gskv:20

I hele den første Halv-Deel af dette Aarhundrede havde *Danmark* nemlig *Christian den Fjerde* til Konge, en *Jubel-Drot*, der selv i Dan|VU:156 mark hørde til de Sjeldne, saa havde *han* havt *Ene-Herredømme* og *Folket Stemme-Frihed*, skulde Man synes, der maatte skeet *Under-Værker*, og vilde den Slutning end være overilet, blev det under ham dog lige klart, at *Adelen*, som eiede meer end det halve Land og raadte for det Hele, var en af Hoved-Hindringerne for Rigets Opkomst.

De to ulykkelige *Svenske* Krige, der skildte *Danmark* ved *Øster-Delen*, som Man dog ikke ret veed, hvor egenlig har hjemme, og truede det Hele med Opløsning, blev imidlertid vor Redning; thi *Kiøbenhavns Borgerskab* havde ved sin heltmodige Opoffrelse ikke blot vundet *Adelskab* |A:23 men Ret til at føre Ordet for det undertrykte Folk, og *Adelen*, som havde døde Øren for *Folke-Stemmen*, maatte da finde sig i, at den vendte sig til *Kongen* og at det første Ord "Mimers Hoved" eller det nydanske Orakel talede, var Kongens *Frikiendelse* for al Skyld i Rigets Ulykke, hvorpaa *Frigivelsen* naturligviis fulgde, da en uskyldig Konge hverken bør staae med *bundne Hænder* eller kan i den Stilling hjælpe sit Folk.

See, det var *Kæmpe-Skridtet* 1660, hvorved *Danmark* øiensynlig tilbagevandt Hælvdén af sin gamle, naturlige Forfatning, og i Grunden, som Tiden har viist, den Hele, saa nu kan det være os det Samme, om Skridtet var mere voveligt end alle *Kæmpe-Skridt* maae være, for at hjemle sig det Hæders-Navn, til Forskiel fra "det sædvanlige Trav", hvorved Man Intet synes at vove, men vinder heller Intet og staaer meget Fare for at tabe Mod og Magt til alt Andet. Dog, selv om *Kæmpe-Skridtet* ikke nær saa aabenbar havde havt Lykken med sig, vilde *Hoved-Stadens Borgerskab* og den *Danske Geistlighed*, som gjorde det, ligefuldt fortjene det Lov: at have, under fortvivlede Omstændigheder, valgt det *voveligste* Skridt, kun fordi det aabenbar var det *Bedste*, og Lykken, som fulgde det, var ingenlunde Slumpe-Træf, men et straalende Vidnesbyrd om, at det *Bedste* er ikke |A:24 blot i Grunden altid det *Smuk*|Gskv:21 *keste* men ogsaa det *Klogeste*, saa det er kun den *kortsynede* Verdens-Klogskab, forblindet af Øieblikkets

Tillokkelser, der fraraader enten Enkelt-Mænd eller hele Folke-Færd at vise sig saa *eiegode* og *livsalige* som mueligt.

Vel er det nemlig ganske sandsynligt, at *Geistlighed* og *Borgerskab* 1660 kunde givet *Danmark* omtrent hvad Forfatning, de vilde: kunde tiltaget sig *Adelens* Magt, bestukket Bønderne med Ran fra den og afspiist den nøisomme Konge med tomme Høfligheder; men ligesom det havde været *uædelt* og *udansk*, og i Grunden kun forandret *Navnet* paa|VU:157 Rigets Ulykke, saa maa Man vel spørge, hvad Følgen rimeligviis vilde blevet for *Geistligheden* og *Borgerskabet* selv, i *Ludvig den Fjortendes* og *Femtendes* Dage? Havde nemlig *Christian den Femte*, der aabenbar delde de jævndrende Fyrsters Lyst til at raade sig selv, fundet sine *Hænder bundne*, hvor han stod med *Griffenfeld* til sin Tjeneste, da vilde de Baand udentvivl snart brustet, enten de saa havde været gamle eller nye, og havde han i Kampen med overmodige *Præster* og *Borger-Mænd* fundet sine naturlige Bunds-Forvandte i en *krænket* Adel, med *Julerne* i Spidsen, da vilde jeg i det Mindste ikke været i *Præsternes* Sted. Paa saa|A:25dan en høihjertet, munter og lunefuld Herre seer Man det derfor allerbedst, hvilken mærkelig Forskiel det gjør, om *Ene-Herredømmet* er *selvtaget* til Brug efter eget Tykke, eller det er *modtaget* af et trohjertigt Folk til *landsfaderlig* Anvendelse; thi det falder os Alle naturligt at væрге et Gode med samme Midler, som det er vundet, og naar Hoved-Stadens Borgere ikke meer havde rakt Hovedet ud af Vindvet og raabt: *Skaal, Kong Christian!* vilde vor førstefødte Enevolds-Konge udentvivl følt sig meget ulykkelig. Saaledes staaer da *Faderligheden* hos *vore* Enevolds-Konger i allernøieste Forbindelse med *Barnligheden* hos deres Undersaatter, og naar Man alligevel, som jeg slet Intet har imod, helst giver “*Gud Æren*”, da skulde Man dog ikke her anvende Ord-Sproget: vor Herre er Daarers Formynder, men heller Skrift-Sproget: Børnenes Engle see altid den himmelske Faders Ansigt!

|Gskv:22At det nu heller ikke blot var Kongernes Ædelmodighed, men tillige *Ham*, der i Grunden er den “*eneste Gode*” Danmarks *Præster* og *Borgere* stolede paa, det gav de selv tilkiende, ved udtrykkelig at forbeholde sig “*deres Tro*”; thi til de *Lutherske Præsters* Tro hørde iblandt Andet, at de havde guddommeligt Kald til at tale *Sandhed uden Persons-Anseelse*, og at de netop |A:26i *Christian den Femtes* Tid maae kiendelig have fulgt dette Kald, derpaa kan vi ikke forlange et mere umistænkeligt Vidne end Engelsk-Manden *Molesworth*, der med sin fortvivlede Lyst til at see *Despoti* allevegne, dog ikke blot til sin Ærgrelse maatte savne det i “*Høieste-Ret*”, men ogsaa i “*Kirken*”, hvor *Præsternes Fritalenhed* var ham aldeles *uforklarlig*. Os er det derimod meget begribeligt, at et *Præsteskab*, der lever halv af Kongens Naade og halv af Folkets Godhed, og har, ved at indestaae Folket for en mild og christelig

Regiering, kraftig bidraget til at skaffe Kongen Enevolds-Magten, at et *saadant Præsteskab* en Tidlang vil være baade Thronens fornemste Støtte og|VU:158 Folkets bedste Talsmænd. Vi behøve heller ingenlunde Skumlerens Vidnesbyrd derom, at “*Mester Ole Vind* ” ogsaa efter 1660 havde velærværdige Brødre blandt de “*Danske Hof-Præster*”, men vi vil lægge til, at naar En af dem tog Bladet fra Munden og sagde: *Folket sukker* efter Beviis paa en mild og christelig Regiering, da var den Danske *Enevolds-Konge* sjelden langt fra at *græde*, sjelden eller aldrig engang nær ved at fnyse.

Dog, enhver Ting har sin Tid, og ingen Ting sædvanlig knappere end Hof-Præsters Fritalenhed, saa det er sikkert mageløst, at vi kan spore den lige til *Christian den Sjettes Hof*, hvor *Dansken*, |A:27uagtet Kongens Fromhed, ei dertil stod høit nok anskrevet; men derfor savnede *Folke-Stemmen* ikke desmindre en opladt Mund, da Præsternes forstummede, og den Haarde-Knude, som herved knyttedes, var det først *Frederik den Sjette* forbeholdent at løse ved Oprettelsen af det *Folkelige Stats-Raad*.

Dette var altsaa det *andet Kæmpe-Skridt*, hvorved *Danmark* |Gskv:23tilbagevandt sin naturlige Forfatning, saa nu staaer det for hele Verdens Øine som det *fri Konge-Rige*, det var fra Arilds-Tid, og var vor nærværende *Stats-Forfatning* da end ikke, som jeg dog tør paastaae, i sig selv *den Bedste* under Solen, saa er den dog aabenbar den *Bedste for os*, og er fornyet paa saa mageløs deilig en Maade, som nogen Skjald kan ønske at synge sig udødelig paa. Hos os er nemlig, som vi Alle veed, *Ene-Herredømmet Folkets* og *Stemme-Friheden Kongens Venne-Gave*, hvad ikke blot maa findes deiligt, men er høist velsignet; thi det gammeldanske Ord-Sprog, at hvem der tager sine Gaver igien, hans Børn blive sorte, var endnu ikke glemt i min Barndom, og behøver da neppe at opfriskes, for at lade os Alle føle, at her har *Konge* og *Folk* ei Andet at strides om end Rangen i Gavmildhed, men Alt at kappes om, for at vise Verden, hvem der bedst kan ære og bruge den uskatterlige Gave, |A:28klarest retfærdiggjøre den gienbidige, *udenfor* Danmark mageløse, *Faderlige* saavelsom *Barnlige, Tillid!*

Hvor nu *Naturen* saa smukt gaaer over Optugtelsen og det over saa unaturlig en Optugtelse, som baade Konger og Folk giennem mange Aarhundreder nød, der vil upaatvivlelig *Naturen* i alle Henseender indtale sine Rettigheder og klarlig bevise, det var meget uforskyldt, den ringeagtedes, saa nu har det, efter min Anskuelse, i Grunden slet ingen Nød, at vi skulde udslettes af det store Mand-Tal over *Adels-Fol*|VU:159*kene* paa Jorden. Vist nok bliver Troen svag, naar jeg betænker, hvilken *Række af Mirakler* der maa skee, før vi blive alt det kvit, der falder *Danske Folk unaturligt*; men da det er lutter *naturlige Mirakler*, skammer jeg mig dog ved at tvivle derom, og det *Folkelige Stats-Raads* første Møde, i Danmarks *gamle Hoved-Stad*, har saa klarlig beskæmmet alle Tvivlere og saa

kiendelig styrket alle Troende, at jeg, som var En af de *Vantroer*, nu ordenlig er nødt til at sige: ja, kunde den *Danske Natur* gjøre det Mirakel, da baade kan og vil den bestemt gienføde Markens Grøde!

En saadan *virkelig Folke-Stemme*, der, trods sin splinterne |Gskv:24Tone, ikke just meget velklingende, dog i Grunden var den *Ældgamle*, |A:29 Historie-Skriveren ei kunde miskiende, en saadan Folke-Stemme i *Danmark*, saa tør prosaisk, som den vel maatte være hvor i sexhundrede Aar ingen Skjald sang for Folkets *Øren*, ja, saa vindtør, at jeg lyttede til den i fem Maaneder, uden at høre mere end to Ord-Sprog, hvoraf det Ene endda var uægte, aandløs, om Man vil, men dog *ikke liv-løs*, tør men dog ikke kiedsommelig, ivrig men billig, frimodig men sømmelig, og næsten uden Undtagelse *taktfast* for Fæderne-Land og Moders-Maal, for det Ordenlige, Fri og Naturlige; en saadan Folke-Stemme, dannet paa fri Haand af *Herremænd, Borgere og Bønder* omkring paa *Øerne*, det overgik saa langt min Forestilling om Muelighederne, skiøndt jeg ansaae mig selv for en Kæmpe i Troen paa *Danske Vidundere*, at nu maa jeg ansee Alt hvad jeg har drømt om i tyve Aar, for Hverdags-Begivenheder efter *Naturens Orden hertillands*. Sin *naturlige Stilling* maatte Folket og det Borgerlige Selskab i *Danmark* have igien, før de kunde komme i deres gamle Folder, og nu, da de har faaet den, følger Resten vist af sig selv, saa det giælder kun om den *ny Maade* at leve *gammeldags* paa, der naturligviis maa svare til den *ny Mund*, den gamle *Folke-Stemme* fik af *Kongens Haand*.

Med denne *ny Mund*, det *Folkelige* |A:30Stats-Raad, seer Man nu strax, det har en egen Beskaffenhed, i det *Konsten* er kommet *Naturen* til Hjelp, uden dog at forgribe sig paa den, saa det er baade en *konstig* og dog en *naturlig Folke-Mund*, fordi alle *Eiendommerne* og endeel *Fæstere* paa *Livs-Tid* har paa Kongens allernaadigste Vink *lagt Mund-Lag* (ligesom *Vogn-Lag*) sammen, saa eet Ord bliver ikke blot saa godt som fire og tyve, men som Tusinde, Vidtløftigheden undgaaes og Virkningen bliver den samme. Dette, som *Latinerne* kalde det *repræsentative System*, er unægtelig en rar, jeg troer engelsk, Opfindelse fra Middel-|VU:160Alderen, men som naturligviis bliver hæsli misbrugt, hvor Folk gjør “en *Pung af deres Mund*”, og som jeg derfor har ønsket, aldrig at see anvendt i *Danmark*; |Gskv:25men det er en stor Udyd, vi har lært i den sorte Skole: heller at lade det Gode være ubrugt end tit see det misbrugt; thi fik vi først det System færdigt og vi havde Magten, da *kvalde* vi naturligviis alle *Børn i Fødselen* for at de ikke skulde misbruge *Livet*, den store Guds Gave, som vist nok dertil er meget for godt, men som vor Herre dog meget heller lader Mange misbruge end Alle undvære, saa det er aabenbar ikke af Ham vi har lært den sorte Konst om mueligt at *forebygge* alle muelige *Misbrug*.

|A:31Nu, vi skal heller ikke sige, vi har lært det af *vor Konge*; thi

Han vidste jo godt, at ved den konstige Dannelse af Folke-Stemmen var Misbrug uundgaaelige, men Han fandt Brugen god og stolede saa sikkert paa sit Folk, at Han forsmaaede alle de Midler, Man udenlands betjener sig af til, som det hedder, at forebygge Misbrug, og just derfor har vist aldrig ved noget frit Folke-Valg færre og ubetydeligere Misbrug fundet Sted end ved det første *Danske*, der sikkert vil blive et staaende Mønster for alle de Følgende, ligesom *Frederik den Tredie* blev det for sine uindskrænkede Ætmænd. Ja, *Frederik den Tredie*, Høilovlig Ihukommelse, bør saameget mere nævnes i denne Sammenhæng, som vi veed, Han tænkte allerede paa hvad *Frederik den Sjette* iværksatte, og hvad først nu var mueligt; thi “*Provincial-Stænder*” som nu kun er et saare uegenligt Navn paa det *Folkelige Stats-Raad*, vilde i *Frederik den Tredies* Dage kun været alt for passende, og vedligeholdte de Skille-Rum, *Ene-Herredømmet* maatte lade falde med Tiden, før det kunde opkalde *Folke-Stemmen* af Graven. Saalænge der nemlig var en *Adel-Stand*, *Præste-Stand* og *Borger-Stand*, der skulde forestille Folket, da vilde det ikke engang hjulpet, om *Bonde-Standen*, ligesom i *Sverrig*, var blevet føiet dertil, der kunde dog umuelig |A:32kommet nogen *Folke-Stemme* ud, med mindre Stænderne havde opløst sig selv, hvad neppe kunde skee paa anden Maade, end den Sørgelige, hvorpaa *Borger-Standen* i *Frankrig* oplugde Resten og anmassede sig *Folke-Stemmen*. Vi see det ogsaa strax ved at kaste Øiet paa |Gskv:26det *Danske Stats-Raad*, at hvad der gjorde det eneste Skaar i den beundringsværdige Enighed, var de svage Efterveer fra *Middel-Alderen*, saa førend *Stavns-Baadets Løsning* og *Beskattelsen* af den saakaldte *fri Hovedgaards-Taxt*, kan vi slet ikke tænke os en Sammen-Smeltning af *Eiendommernes* og *Fæsternes* Røst til en *Dansk Folke-Stemme*. |VU:161

Danmarks Enevolds-Konger er da lovlig undskyldte for ei tidligere at have fuldendt Stor-Værket, og hvor landsfaderlig de har stræbt, saavidt mueligt, at bøde paa Savnet, skal taknemmelig ihukommes; thi De lod det ingenlunde være Nok at ynde fritalende Præster, de modtog Alle gierne baade *Bøn-Skrifter* og velmeente *Forslag* fra deres troe Undersaatter, og var Alle i Sammen-Ligning udmærket tilgiængelige, om end ikke *i den Grad* som vor nærværende *Jubel-Drot*, der i den Henseende vel skildres bedst ved den bekjendte Vittighed om Stymperen, som bad *Majestæten* allernaadigst forskaffe ham Audiens hos En af Ministrene. |A:33Ja, ikke det alene, men saasart det blev *Meningen i Europa*, at den *Folke-Stemme*, der passede til vor Tid, var den saakaldte “*offenlige Stemme*” paa *Papiret*, da forbausedes jo *Europa* ved at see den *Danske Enevolds-Konge* skiænke alle sine Undersaatter saagodtsom uindskrænket *Trykke-Frihed* og giennem en heel Menneske-Alder taalmodig bære over med dens grove Udsvævelser, og sattes der nu end ikke paa den heldigste Maade Skranker for

Disse, saa skal dog vore Børn og Børnebørn velsigne dem, som Anledningen til, at *Danmark* fik en *virkelig*, ægte og *levende Folke-Stemme*, hvad aldrig kunde skeet, saalænge den søgdes, hvor den ei var at finde.

At nu den ægte *Folke-Stemme* ei er at finde i *Anonymers* eller *selvgjorte* Ord-Føreres Penne-Fostre, det indseer vel Enhver, men at den *slet ikke* er at finde i *Litteraturen*, uden Man alt *forud* kiender den, det flyder ikke blot deraf, at vi Alle, med Hensyn paa de *rette Vælgere*, maae agtes for *selvgjorte Ord-Førere*, men ogsaa deri, at til en *virkelig Stemme* hører den "*levende Røst*", som Bogstaverne unægtelig fattes. Jeg anfører dette ikke blot fordi jeg selv har staaet i den vrang For|Gskv:27|mening, at der med lidt *Konst* lod sig af Pennene udlokke en of|A:34|fenlig *Stemme*, tilforladeligere end Folkets Egen, en Vildfarelse, jeg nu med Glæde paa det Bestemtteste frafalder; men ogsaa fordi det gjør mig ondt, at *Folke-Stemmen i Roeskilde*, miskiendende sig selv, tillagde *vort* Skriveri en *borgerlig* Vigtighed, det paa ingen Maade fortjener. Vist nok var det en almindelig "*Politi-Censur*" der stod for Stats-Raaderne som "*et sørgeligt Skrække-Billede*", og skøndt den under nærværende Omstændigheder turde være det mere for *Politiet* end for *Folket*, har dog ti Aars Erfaring lært mig, det er kun i *Fortvivlelse* en *virkelig* Forfatter *bliver ved* at skrive under "*Politi-Censur*"; men havde *Stats-Raadet* ikke langt overskattet *Frihaands-Skriftens borgerlige* Vigtighed, vilde Det sikkerlig foreslaaet et kraftigt Middel til at *hemme* den al|VU:162|mindelige Trykke-Friheds *grove* Misbrug, der vist nok ingenlunde er nær saa *borgerlig farlige*, som Man tænker, men er dog for en *virkelig Konge* i Længden utaaelige, og *Litteraturen* omtrent ligesaa skadelige som *Politi-Censur*. Selv da jeg ansaae *Litteraturen* for *Folke-Stemmens* rette Organ, maatte jeg derfor kalde *almindelig* Trykke-Frihed, hvorfra *Anonymiteten* er uadskillig, en *Uting*, der blandt Andet vil berøve os sand "*Skrive-Frihed*", i det Grændserne maae drages og Straffene sættes med særdeles Hensyn paa |A:35|Umyndige og *Æreløse*, saa naar de skal dele vor Frihed, maae vi dele deres Kaar. Udnævnedes derimod *Majestæten* sine *Videnskabelige*, *Geistlige*, og hvem Han ellers behagede af sine *Embeds-Mænd*, til deres *egne* og *Andres Censorer*, saa der i *Regelen* Intet maatte trykkes uden paa *deres* Ansvar, da vilde ikke blot de *grove* Misbrug af sig selv bortfalde, men en *Skrive-Frihed* med langt videre Grændser og passende Bod for ringe Forseelser være den *naturlige* Følge. Havde *Folke-Stemmen* erklæret sig for et saadant ligesaa uskadeligt som virksomt Middel til at frembringe en *sømmelig* Tone i *Litteraturen*, da vilde *Majestæten* sikkert baade laant Øre dertil og klarlig beviist, det er ikke *Skrive-Friheden* hos dem, der har baade Forstand i Panden, Aar paa Bagen og *Ære* i Livet, den *fri Folke-Stem*|Gskv:28|mes Kongelige *Skaber* misunder sit Folk; men her er naturligviis Finger-

Peget af en Enkelt-Mand, selv under Politi-Censur, *borgerlig* dødt og magtesløst, og tjener kun til *historisk* Oplysning om den himmelvide Forskiel mellem en virkelig Folke-Stemme og vore Krage-Tæer.

Naar jeg imidlertid beundrer den nydanske Folke-Mund, da indseer Man let, det er langt mere for hvad den lover i Tidens Løb end for hvad den øie|A:36bliklig ydede, og naar jeg maa bekiende, at selv Dette langt overgik min Forestilling om Mirakler af Naturens Orden, saa nægter jeg dermed ingenlunde, at dertil ligesaavel hørde *Danmarks* overordenlige *Lykke*, som *Danskhedens* naturlige Fortrin, saa havde det ikke netop været *Ridder-Kongen*, *Jubel-Drotten*, *Bøndernes Skyts-Aand*, der gav Stemme-Friheden, eller havde ikke baade *Drosten* og *Laug-Manden* (Commissaren og Præsidenten) saa at sige været tostemmig udkaarede: baade af *Kongen* og *Folket*, og været deres Post saa besynderlig voxne, da var Naturen aabenbar kommet til Forkort. *Kæmpe-Skridtet* er denne Gang *Kongens*, ligesom det 1660 var *Folkets*, og skal dets Følger blive det Forriges værdige, da maae *Folke-Friheden* og den *levende Virksomhed* i alle *gavnlig* Retninger udvikle sig lige saa *rolig* og *læmpelig*, *velgiørende* og *fuldstændig* af den fri|VU:163 *Folke-Stemme*, som *Folke-Ligheden*, *Rets-Pleien* og hele den *borgerlige Orden* udviklede sig af det landsfaderlige *Ene-Herredømme*, uden at vi tabe det Mindste af hvad vi derved har vundet. Dette seer Man let er et *Stor-Værk*, der selv hos et Folk med de heldigste Anlæg umuelig kan lykkes, med mindre *Konsten* kommer *Naturen* til Hjelp, og er nu tillige *Stemme-Friheden* i vore Dage |A:37ei mindre udsat for stærke *Fristelser*, end *Ene-Herredømmet* var i det *Syttende* Aarhundrede, da var det Daarskab at stole paa *Danmarks Lykke*, naar *ikke* en *folkelig* Dannelselse i *kongelig Aand* kom til at gaae Haand i Haand med det *Folkelige Stats-Raad*.

Der gives nu to Indretninger, hvorigiennem *Konsten levende* kan komme *Naturen* til Hjelp, som i vort borgerlige Sprog |Gskv:29kaldes “*Kirke og Skole*”, og for dem Begge har vore Enevolds-Konger sørget med den mest udmærkede landsfaderlige Omhug; men begge Dele er *uden Folke-Stemmens* Oplysning fortvivlede Sager for en *Konge* at behandle, da de, netop naar Han øver *Selv-Fornægtelse*, blive efter *Præsternes* og *Skole-Mesternes* Hoved og Hjerte, hvormed Folket tit er meget ilde tjent. Saa soleklart det nemlig end i Grunden er, at al *velgiørende* Virkning paa Næstens *Hoved og Hjerte* maa skee med hans *gode Villie*, saa har dog baade *Præster* og *Skole-Mestere* giennem en Række af Aarhundreder havt den Grille at ville giøre Folk fromme og oplyste *imod deres Villie*, og dette *Papisteri* er saa langt fra at komme *Naturen til Hjelp*, at det meget mere nødvendig enten bringer den i Oprør eller underkuer den. Det Sidste blev Tilfældet hos os og skiøndt vor nærværende Konge |A:38ogsaa har gjort et *Kæmpe-*

Skridt til dette *Papisteries* Afskaffelse, er der dog endnu mange Levninger tilbage, der hindre *Kirkens* og *Skolens* velgiørende Virksomhed, saa dersom de ikke snart kunde ventes borttryddede, turde jeg hverken spaae *Kongen* eller *Folket* nogen varig Glæde af den *bedste* Stats-Forfatning; men jeg mener ogsaa, de under den vil hardtad bortfalde af dem selv.

Hvad nu først det *tvungne* Kirke-Væsen angaaer, da er *Tvungen* vist nok til uberegnelig *Skade* for *Folke-Livet*, men til *umiddelbar* Gavn for det vil Kirken dog heller ikke i sin *fri* Virksomhed blive; thi den *Christne Kirke* er kun beregnet paa *Menneske-Naturen* i det Hele, og den *Nordiske Naturalisme* har uigienkaldelig tabt sin levende *Kirke-Form*. Da *Christendommen* imidlertid, med sin mageløse Kraft til at hæve og forædle *Menneske-Naturen*, der indslutter alle ædle *Folke-Naturer* i sig, ingensteds har fundet det saa *hjemligt* som i *Danmark*, vil Den sikkert endnu ad en Omvei gjøre den *Danske Natur* væsenlige|VU:164 Tjenester, naar blot *ikke Præsterne*, ved at ville *herske* i Dens Navn, tilintetgiøre Dens fri Virksomhed.

I det *Hele* taget, maae vi imidlertid huske, hvad Alting minder om, at *Kirke-Tiden* i *borgerlig* Forstand er saa godt |Gskv:30som ganske *forbi*, |A:39thi det er aabenbar *Skole-Tiden*, vi leve i, og i *Skolen* maa derfor ethvert *Borgerligt Selskab* herefter søge sin ypperste Støtte, hvorfor vi ogsaa see, at det *Folkelige Stats-Raad* ved sit første Møde “saae Kirken og gik den forbi”, men bad *Majestæten* indstændig om en *Skole for Livet*. At nu Stats-Raadet saa reent gik *Kirken forbi*, der dog godt fortjende den Opmærksomhed, de syv velærværdige Præster ønskede, kalder jeg naturligviis en Forseelse, men er dog billig nok til at indrømme, det haster fuldt saameget med at faae en *Skole for Livet* som med at faae *Sogne-Baandet løst*. Det Første er imidlertid lige saa *vanskeligt*, som det Andet er *let*, og havde jeg ikke saa stærk en Tro baade paa *Danskheden* og paa *Danmarks Lykke*, maatte jeg, som Stjerne-Kiger paa Folke-Himlen, sige: det er *umueligt*; thi til Skoler “for Døden” og, om Man vil, “for det andet Liv” har vi Byg-Mestere i Tusind-Tal, men til en taalelig Skole for “*dette Liv*”, som aabenbar her maa være Mening, er gode Raad unægtelig dyre og har endda, efter sædvanlig Regning, kun liden Udsigt til at blive fulgt.

Dog, hvor der nys er gjort et saadant *Kæmpe-Skridt* som i *Danmark*, der er aabenbar gjort en stor Streg i den *sædvanlige* Regning, og naar Man nys har seet et Riges *Lykke-Stjerne* |A:40staae *lodret* over Folke-Issen, da faaer Man, kan jeg mærke, Mod til at haabe urimelige Ting, og derfor vil jeg trøstig pege paa, hvordan vi, naar “Lykken hun vil føie” kan slippe nemt til en Skole for det *Danske Folke* og *Borger-Liv*, som unægtelig er, hvad vi savne og nu næsten intet Øieblik godt kan undvære.

Foreløbig vil jeg kun anmærke, at naar Talen er om en “*Skole*

for Livet ”, maa al den *Tvang*, der kun har hjemme i Skolen “for Døden” tænkes borte, og at det *Folkelige Stats-Raad* bestandig maa staae os levende for Øie, naar vi tænke paa en Skole for det *Danske Folke* og *Borger-Liv*, thi blev den ikke derpaa beregnet, var den aabenbar, i *borgerlig* Henseende, aldeles unyttig.

Heraf følger imidlertid nødvendig, at det er *ingen* “*Drenge-Skole*”, jeg vil give Anslag paa, thi til Drenge hører Tugt, |Gskv:310g med Kvinder og Børn, siger Engelsk-Manden rigtig, skal Man nødvendig tale om *Stats-Anliggender*, men det er en *Høi-Skole* for vor *borgerlige Ungdom*, hvorved|VU:165 den Dannelselse og Oplysning, vi maae ønske baade hos *Stats-Raadet* og Dets *Vælgere*, omhyggelig fremmes. Den eneste *gode Drenge-Skole* for *Borger-Livet*, jeg har nogen Forestilling om, er *dygtige* og *driftige* Borgeres|A:41Huse, hvor Drengene kan faae baade Lyst til Syslerne, de siden skal drive og Greb paa dem, medens al Indspærring i skolastiske Forbedrings-Huse er for det virksomme *Borger-Liv* den rene Fordærvelse: Indpodning af Kiælenskab, Dovenskab, Ubehjelpsomhed, Bogorme-Væsen og alle *borgerlige Udyder*.

1

Saxos Danmarks Krønike III. 130. Suhms Danmarks Historie VI. 1.

[[A:42]]

Fæderne-Landet og Moders-Maalet.

Rede har Fuglen og Ræven har Grav,
Geffion Gamle kun Pose og Stav!
Dronningen tigger for hver Mands Dør,
Har dog sit *Væsen* endnu som før;
Marken var hendes med Ager og Eng,
Arvingen lever, den liden Smaa-Dreng,
Ham gienner Ingen af Vangen med Staal,
Kunde han bare sit *Moders-Maal!*

Vel er jeg ingen Ven af at udtvære Skjalde-Sproget, men skal ovenstaaende *Rune* ikke være de fleste Læsere aldeles *mystisk*, maa jeg dog nok finde mig i at tilføie, at ved “*Geffion Gamle*”, i Kong *Skjolds* Dage *Leire-Dronning*, menes her “*Fæderne-Landet*” i moderlig Skikkelse og ved “hendes lille Søn” folkelig “Dannelselse og

Oplysning” der, uden ret Fortroelighed med *Moders-Maalet*, umuelig kan komme til Kræfter.

Hvad nu dette vort *Fæderne-Land* angaaer, da kiender neppe nogen *Bog-Orm* det bedre end jeg, fra Yderst til Inderst; thi jeg er født i *Skoven* og legede som Barn mellem *Sællands* |A:43Bøge, voxde saa op paa *Jyllands* sorte Hede og morede mig |Gskv:32kostelig med Lyng og Krat og Lyse-Klyne, sværmede i min Ungdom paa *Langeland* ved Hav-Fruens Trylle-Bælte, og graaner nu i *Hoved-Staden* ved det stoute *Øre-Sund*, medens Runerne fra Brænd-Old og Høi-Old og Munke-Bogstaverne fra Middel-Alderen i deres *livligste* Skikkelse (altsaa *Fæderne-Landets Historie*) var i *tredive* Aar mine Yndliger. Vist nok er jeg *partisk* for “Danmarks frugtbare Herlighed”, og kiender af egen Erfaring kun lidt til *fremmede* Lande, men i Bøgerne om de Ypperste er jeg dog temmelig be|VU:166vandret, og i mine *mest* upartiske, *mindst* patriotiske Løbe-Dage gjorde jeg dog en udflugt over *Nord-Søen* og sammenlignede ret koldsindig *Hav-Fruen* ved *Øre-Sund* med *Ælve-Dronningen* ved *Thæmsen*, *Frederiksberg-Bakke* med *Richmond-Hill*, *Møens Klint* med “Albions hvide Kyster”, og det *Danske Paradis* i *Sælland* med det *Engelske* i *Devonshire*. Herved fandt jeg virkelig udenlands det Kionne meget mindre og kun det Stygge meget større, saa naar jeg undtager Politiets elskværdige Beskedenhed, Endeel af Fortougene i *London* og Veiene overalt, *Ligegyldigheden* for alt det *Fremmede*, Man ei med *Fordeel* kan tilegne sig, men først og sidst *Kræfternes fri og levende* |A:44*Virksomhed* i alle Retninger, lutter Ting som her lod sig ypperlig efterligne, da veed jeg slet ikke hvad det lille *Danmark* skulde misunde det store, berømte, hovedrige *England*; men næst dets urimelige *Stats-Forfatning*, der kun passer for de “*Urimeligste* af alle Mennesker”, var der vist intet *Engelsk*, vi nødigere skulde efterlignet, end det eneste *Tvungne* paa *Øen*, nemlig *Fattig-Væsenet*, denne konstige Afgrund, der kan opsluge selv *Englands* Rigdom, uden at den fylder det Mindste deri.²

Komme vi nu til *Moders-Maalet*, da er jeg saa gammel en Arbejder deri baade med “*Mund og Pen*”, at Man neppe vil nægte mig *Stemme-Ret*, og skiondt jeg i dette Stykke naturligviis er *uhyre partisk*, og har ret med Flid lige til over “*de Fyrre*|Gskv:33*tive*”, skyet selv kun at “tydskes”, saa har jeg dog endnu Smagen i Munden af den forgiftige *Latin*, jeg for en heel Menneske-Alder siden spyttede ud, sværmede siden en Tidlang for *Islandsken*, har været drevet af min historiske Natur og Syssel til at befatte mig endeel med fremmede Sprog, og har omsider i en Række af Aar |A:45ordenlig lagt mig efter *Engelsk*, som er det Sprog en *Dansk Latiner* bedst kan faae i sin Magt, og efter alt dette tør jeg godt vove at gientage *alle* mine Lov-Taler over *Moders-Maalet*, uden at frygte for noget Skulder-Træk af Fremtidens anderledes veloplyste Sprog-Granskere. Jeg troer saaledes virkelig, at alt *Smukt* og *Godt* lader sig

oversætte paa *Dansk* uden at tabe det Mindste, medens det *bedste Danske* ei lader sig oversætte paa noget Sprog, end ikke paa *Engelsk*, uden i det Mindste at tabe det Halve, thi det gaaer med *Hav-Fruens* Sprog, ligesom med Havet, der er *levende tilbunds* og lige *naturligt* i alle sine mangfoldige Skikkelser: fra det mildeste Hav-Blik til den mest oprørte Sø-Gang. |VU:167

Dog, Man skrive kun frit Saameget heraf som Man lyster paa min *Partiskheds* Regning, thi jeg har dog endnu ikke truffet nogen *Fremmed* med mindste *Stemme-Ret*, der jo strax indrømmede, at

Danmark, deiligst Vang og Vænge,
Lukt med Bølgen blaa,

er et meget *smukt Land*, og *Dansken*, især paa vort *smukke Kiøns* Læber, et sødt Sprog, i vore *Skjalde-Bøger* vidunderlig rigt og dybt, bøieligt og klangfuldt, saa blev Sagen rigtig drøftet, kan jeg neppe tvivle om, de *Fremmede* jo Alle, |A:46næst deres *Eget*, vilde prise *Danmark* og *Dansken*, ligesom de Græske Høvdinge *Themistokles*. Men selv om Dette var for meget sagt, har dog det *smukke Danmark* og det søde *Moders-Maal* unægtelig for *Danske Folk* det mageløse Fortrin at være *deres Eiendom*, saa det var Synd at fortænke dem i, at de i Grunden, ligesom alle andre Folk, foretrække dem vidt for hele den øvrige Verden med alle Dens Tunge-Maal. Dette *Grund-Træk*, der er uadskil|Gskv:34leligt fra enhver *Folke-Natur* i *levende Live*, skulde jeg derfor slet ikke udhæve, men kun forudsætte, dersom ikke denne naturlige *Forkiærlighed* for *Fæderne-Land* og *Moders-Maal*, med Alt hvad dertil hører, sagdes at være forsvundet hos os for mange Tider siden.

Gierne gjorde jeg en Spas deraf, og spurgde, hvor *den Forkiærlighed* da vel skulde være vandret hen, da Man dog ingensteds udenlands har sporet den; men dertil er *Skinnet* dog for meget *imod Danmark* og Sagen for alvorlig, derfor maa jeg nævne det Vigtigste, Man kan anføre for den *Æventyrligste* af alle Udvandringer og vise, det er til Lykke dog kun et, trods al Sandsynlighed, urimeligt og ved sin umaadelige Længde høist kiedsommeligt *Æventyr*.

Man siger nemlig, at Alting i *Danmark* sy|A:47nes med den største *Selv-Fornægtelse* at være indrettet deels efter de *Fremmedes Bekvemmelighed* og deels efter deres *Smag*, og at det er aabenbar i *Folkets Aand* eller Aandløshed, da de Dannede sædvanlig veed meget bedre hvad alle Departementerne i *Frankrig* og Gouvernementerne i *Rusland* hedde, end hvor *Salling* og *Thy* er at finde, og er nær ved at bede selv *Rus* og *Polak* om Forladelse fordi de ikke kan tale hans Sprog, medens de vilde finde det latterligt, om nogen *Fremmed* undskyldte sig for, at han *ei kunde deres*.

Paa lidt Overdrivelse nær er dette nu vist nok en *Kiends-*

Gierning, og Kiends-Gierninger, siger Engelsk-Manden med Rette, er haardnakkede|VU:168 Krabater (**facts are stubborn things,**) saa det vil jeg helst lade staae ved sit Værd, til det, som jeg haaber, falder bort af sig selv; men jeg paastaaer dristig, at jo mere Skinnet er imod os, des stærkere maa Forkiærligheden i Grunden have været, siden vi *endnu* har et selvstændigt *Fæderne-Land* og et i Bog som i Mund fra ethvert Andet med Æren kiendeligt *Moders-Maal*.

Var nemlig end vort *Fæderne-Land* ligesom Engelsk-Mandens, *aldeles* “lukt med Bølgen blaa”, saa kan Man dog nok begribe, at havde vor *Føielighed* mod de Fremmede, vor Om|Gskv:35hyggelighed |A:48for deres Bekvemmelighed og vor Beundring af deres Smag været *grændseløse*, da vilde de for længe siden have giæstet os saa *mandstærke*, at der til deres *Bekvemmelighed* og ifølge deres *Smag* maatte være udøvet en *ganske anden* Selv-Fornægtelse og foretaget langt anderledes *giennemgribende Forandringer* “fra Borgen til Hytten”, end dem vi har været artige nok til selv at falde paa eller føielige nok til at finde os i. At “Bølgen blaa” ligesaa vel aabner som lukker for slige selvbudne Giæster, det har *England* fordum inderlig følt, og senere klarlig beviist, ogsaa for os, og da nu desuden, som det lyder i Visen “*Leddets er af Lave*” ved det andet Marke-Skiel, saa kan det dog umuelig være Andet end Blænd-Værk med et lille Folks Mangel paa *Fædernelands-Kiærlighed*, der under saa farlige Omstændigheder selv ligesom vinkede ad de *Fremmede*, og dog er blevet det *ældste* aldrig undertvungne, *selvstændige Folk i Europa*. *Engelsk-Manden* fælde det ogsaa selv den første *Skiær-Thorsdag* i det *Nittende* Aarhundrede, at vor bekiendte *Føielighed* først indtraadte, da han gav efter, og da han siden “for at lette os den” særdeles baade anstrængede og skyndte sig, svarede den dog ingenlunde til hans Forventning; thi at *Hoved-Staden* heller vilde lægges i Aske og miste sine flydende Mil|A:49lioner, end lade sig med Trudsel gjøre værgeløs, og at *Danmark* heller vilde udholde en aldeles fortvivlet *Syvaars-Krig*, end tage *Sællands-Toget* for *Venne-Besøg*, det er et *verdenshistorisk* Vidnesbyrd om grundig *Fædernelands-Kiærlighed*, hvori Mellem-Spillet med “Kiøge Høns” gjør ikke mindste Skaar. Hunger er et haardt Sværd, siger Ord-Sproget med Rette, og har *Danmark* i *Syvaars-Krigen* for sin Selvstændighed trodset selv det, ja, trodsede Mange af Dets Sønner det ret øiensynlig paa *Fange-Skibene*, da tør vi nok sige, der er nys lagt et “*Mad-Offert*” paa *Fæderne-Landets Alter*, der endnu gyldigere end alle de forrige “*Slagt-Offere*” bevidner Hengivenhed til det Yderste, og har vi, ved Vold paa vor egen|VU:169 Natur, selv gjort os dette Offer tungere end det i sig selv var, da var det vist nok et stort Misgreb men forhøier dog Triumphen.|Gskv:36

Ja, hvad det mishandlede og uhyre miskiendte *Danmark*, netop i *dette* Aarhundrede, med Dets *folkelige Konge*, taalmodig har lidt for sin gamle Selvstændighed, det vil *Lykken* erstatte og Efter-

Slægten beundre, og ved Syvaars-Krigens Ende, da hele *Europa* overvældede os som *Napoleons* Med-Skyldige, skiondt de hos os ei fandt en Trevl af hans Bytte men kun Spor af hans Ørne, |A:50da stod jeg, begejstret for Fæderne-Landet, midt i Kredsen af *Danmarks* boglærde Ungdom, saae deres Øine tindre og deres Kinder gløde saavel som mine, og kan virkelig ei skionne rettere, end at paa første Vink vilde hele *Danmarks* vaabenføre Ungdom indviet sig til et blodigt Offer, hvis Mage Man forgjæves skulde søgt i hele Verdens-Historien, og det til et Offer ei engang for *Fæderne-Landet* i *strængeste* Forstand, men for det ogsaa mageløse "Tvilling-Rige" i Norden, der giennem Aarhundreder syndes kun at have *een Sjæl* i to Legemer. *Norge* var imidlertid dog *ingen Deel* af *Danmark*, og selv for den kiæreste Broder havde dette ham unyttige Offer været for stort, saa dømde *Forsynet*, og Dets Dom er alt retfærdiggjort; men det er derfor lige vist, at skiondt den *Danske Fædernelands-Kiærlighed* fik Skinnen imod sig, har den dog Sandheden for sig, hvad heller Ingen vil nægte, saasnart vi kun vove at vise os til daglig Brug, som vi er, saa *Fædernelands-Kiærligheden*, som er *Sjælen i vort Folke-Liv*, ogsaa bliver det i alle vore *Indretninger* og bliver General-Nævneren til alle vore Brøker. Og det vil nu sikkert skee, vort Løsen vil blive: *Danmark fremfor Alt*, og saa de *Fremmede*, eftersom de skikke sig imod os; thi hidtil har *de* gjort gamle *Danmark* al den Ulykke |A:51de kunde, og kan da, naar de blive allervredest, *ei* gjøre det *værre*, og det kan ei gaae værre end at *vælte*, hvad Enden maatte blive, naar vi blev ved at føie de *Fremmede* paa *Fæderne-Landets* Bekostning. Man tale saa meget og saa smukt, Man vil, om den *strænge Retfærdighed* og den *rene Dyd*, men naar *Fæderne-Landet* gaaer til Grunde, hvad give de *Fremmede* og hvad giver den strænge Retfærdighed saa os og vore Børn for det? Giør imod Andre hvad du selv vil hændes og have, det |Gskv:37er *Folke-Ret* saavel som *Menneske-Ret*, men er det Alt hvad vi kan kræve og langt meer end vi har nydt af de *Fremmede*, hvi skulde vi da være saa unaturlig haardhjertede eller saa latterlig ærgierrige at kræve Meer af os selv?

See, det var *Fæderne-Landet*, og nu *Moders-Maalet!* Hvad det har |VU:170 maattet døie, siden *Saxo* alt i *Valdemar Seiers* Dage skrev *Danmarks* Krønike paa udmærket *Latin*, det kan min Pen ligesaa lidt beskrive, som Alt hvad " *hin gamle Ask* " har maattet lide, hvis Bul trøskes, hvis Blade afædes, hvis Rod forgnaves, og til hvis Ulykke baade *Ørn* og *Egern* oplægge Raad; men hvad *Dansken* efter *sexhundrede* Aars *Trældom*, under *Latinens* sønderknusende Aag og *Tydskens* ubarmhjertige Svøbe, endnu er og |A:52kan blive, det veed jeg omtrent, og var det vel mueligt, at *Dansken* endnu kunde være et levende Sprog, ei blot for Bønder og Børn, men for *Kongen* og alle hans *Skjalde*, dersom ikke Folket, trods al tilsyneladende Ringe-Agt, dog havde elsket det ret af Hjertens Grund og holdt det i

Hævd som sin Øie-Steen. Nei, var det til Beundring selv for *Engelsk-Mænd*, som de *Danske* sloges efter *firsindstyve* Aars Fred, da skal det visselig blive til Beundring for al Verden, hvordan de *Danske* Skjalde brugde Moders-Maalet i Slutningen af det *Attende* og *Begyndelsen* af det *Nittende* Aarhundrede! Saa *folkeligt* og saa *fædrelandsk* et *Skjalde-Chor*, tør jeg, paa *historisk* Ære og Samvittighed, forsikkre, der blev ei hørt i noget andet Land, siden Sangerne i *Hellas* forstummede, og hvad er der dog mellem Himmel og Jord: fra Tankens høieste Flugt til dens letteste Svæven over Blomster i Enge, og fra Dønnet, som ruller i Sky, til den sagte hviskende Lyd i Hjerte-Kamret, som disse *Skjaldes Moders-Maal* ei kunde udtrykke baade levende, liflig og lystelig! Og hvor fik nu Skjaldene det fra? De forskrev det dog vel ikke fra fremmede Lande, hvor Ingen forstaaer det! De læste sig dog vel heller ikke til det i den forbistrede *Latinske* Grammatik og de forgiftige *Romerske* Classiker! Med Øret, som dertil danne|A:53des under *Moders-Hjerte*, opfangede de dog vel hos *Folket* hvad Folket forstaaer og erkender for Sit, |Gskv:38eller smeddede de Nyt af samme Malm og med samme Klang, da var det dog vel *Folke-Aanden*, som lærde dem den Konst. Altsaa er *Folke-Aanden* endnu ligesaa lidt forsvundet, som *Folke-Hjertet* er isnet, men har tvertimod netop i vore Dage, trods den “*sorte Død*” som er “*den Latinske Stil*”, lyslevende beviist ikke blot sin Nærværelse, men sin *Magt*: har ført det store Ord, saa baade *Latinen* og *Tydsken* forstummede paa Marken, har ærlig stræbt, skiøndt hidtil rigtig nok forgiæves, at give *Folket* igien hvad *Folkets* er: en opladt Mund til at udtrykke Alt hvad Det har af Naturen eller kan dog levende tilegne sig og landsforvise Resten. Ja, hvor urimeligt det end klinger, at hele *Moders-Maalets* Rigdom i vore *Skjalde-Bøger* er fundet i *Folke-Munden*, samlet af|VU:171 de Fattiges Skiærve, saa er det dog nødvendig sandt, og hele Hemmeligheden stikker i *Skjalde-Øret*, der er saa letnemt, at det opfanger enhver folkelig Tone i hele sin naturlige Klang, og er saa paaholdent, at det slipper aldrig nogen Fange løs. Der er saaledes visse *Danske Ord-Sprog*, saavel som mangfoldige ægte Tale-Maader og Udtryk, som jeg bestemt veed kun at have hørt en eneste Gang, tit kun i min Barndom, og derfor er |A:54jeg rigtig nok des vissere paa, at blev *Folke-Mundens* sorte Armod ikke endnu i vor Tid afhjulpet med den Rigdom, vi paa en skikkelig Maade har stjaalet fra den, da kom den aldrig til Opreisning; men det beviser kun, at *Naturen* nu trænger til *Konstens* Hjelp, ingenlunde, at nogen *Folke-Natur*, med de konstigste Fiende-Vaaben *imod* sig, hidtil saa godt som den *Danske* har *hjulpet sig selv!*

Slutningen bliver altsaa, at skiøndt *Danmark*, underkuet af *Latinen* og hærget af *Tydsken*, for mange Aarhundreder siden glemde Navnet paa sin gamle *Dise*, Fruen med Fjeder-Hammen, der lærde Skjalden Elskovs-Viser, men deelde dog ogsaa daglig paa

Kæmpe-Valen halvt med *Odin*; saa fandtes dog endnu i det Nittende Aarhundrede *Danmarks Skjalde* i samme Dises Fjeder-Ham, mægtige til at fare i den hvorhen de lystede; paa deres Tunger fandtes de samme smeltende Toner, naar de sang sødt om Glæden i Løn, sang Dansk om Kiærligheds Lykke, |Gskv:39uden at dog *Bjarke-Maalet* heller var dem over Magten eller de for stakaandede til at blæse Lyd i *Gjallar-Hornet*, saa det kan endnu blive godt med Alt hvad *Moders-Maalet* har lidt og tabt, naar det blot kan faae Lov til at *forplante sig levende* paa Marken, som det lever endnu, adspredt hos Folket, men kun samlet hos sine *na|A:55turlige* Præster og Propheter, som *Skjaldene* er. Vi havde ladt os indbilde, at det kunde skee med "*Pen og Blæk*", men det er soleklart, at dermed smøres et Folk kun om Munden og gaaer Glip ad sit Arve-Gods, har derfor det *Danske Folk* endnu mindste *Kiærlighed* til sit deilige *Moders-Maal*: til den naturlige, flydende, fyndige Maade at udtrykke sig paa om Alt hvad der er i deres Hjerte og løber om i deres Hoved, da lægge Det *Beslag* paa sine *Skjalde*, mens det har dem levende hos sig og pine paa en skikkelig Maade ud af dem Alt hvad de paa samme Maade har stjaalet, til de blev rige, og som de dog meget heller maa give de rette Eiermænd tilbage, mens de leve, end tage i Graven med sig eller grave ned i Bøgerne og gaae igjen som Spøgelsener at vende! Ja, nu vil det rigtig nok vise sig, om det er med *Folkets Minde*, at *Latinen* har hersket herinde *sexhundrede* Aar, men saasandt som de i *Roskilde* hver|VU:172ken talde *Latin* eller stemmede for den, saa vist vil *Folke-Stemmen* ogsaa være for en *Dansk Høi-Skole*, jo før jo heller, hvor *Alting* dreier sig om *Konge og Folk*, *Fæderne-Land* og *Moders-Maal*, og hvor *Skjaldene*, som besang *Konge og Fæderne-Land*, med *Ordet*, de tog *Folket af Munden*, nødes til at giøre Gavn baade for Føden og for Æren, men |A:56nødes naturligviis, som *fribaarne* Dannemænd og *lunefulde* Personer, kun dertil af *Folke-Aanden*, drives kun af *Fædernelands Kiærligheden* som giæster, og af Udsigten til *Udødelighed* paa *Folkets Tunge*, som fortryller dem.

Man kan nok tænke, jeg veed, hvor *latterligt* det vil forekomme Mange at tale om "*Skjaldene*", som *Folkets Lærere*; men kunde ikke engang jeg hæve mig over den Latter, hvordan skulde da Folket, saa jeg vil ikke giøre Andet for at dæmpe den, end ganske tørt anmærke, at Talen jo her slet ikke er om |Gskv:40at opelske Læse-Heste eller at forberede til "*Examen*", men blot om at vække og nære *Fædernelands-Kiærlighed* og skaffe Styrke og Rigdom i *Moders-Maalet*, og havde de *Classiske Lærde* været dygtigere dertil end de *Danske Digtere*, da havde de dog vist skrevet bedre baade paa og for *Moders-Maalet* og for længe siden talt godt Dansk paa Høi-Skolen istedenfor slet Latin. Vil Man altsaa i vore Dage have en *Dansk Høi-Skole*, hvor *Fædernelands-Kiærlighed* skal aande og *Moders-Maalet* blomstre, da maa Man takke Gud for *Skjaldene* og tillade dem, om de kan, ogsaa at afvinde Folket lidt Yndest baade for deres

fædrelandske Viser og hvad der ellers findes i deres Skjalde-Bøger. Og hvem kan heller have Noget derimod at indvende, uden saa forhædede *Latinere*, som *Danmark* dog vel umuelig kan have fostret, da selv de mest Forhædede tilstaae, af uagtet *Digternes* Sværmeri og Overtro, Løshed og Letsindighed, kan *Latin-Skolen* dog for *Smagens*, for *Livlighedens* og *Sprog-Rigdommens* Skyld ikke undvære dem; thi kan selv Skolen “for Døden” ikke undvære de “døde” Digtere, da kan Skolen “for Livet” aabenbar endnu langt mindre undvære de *Levende*.

Misforstaaelse frygter jeg heller ikke; thi hvad jeg før har sagt, gjentager jeg naturligviis her med Flid, at det *Folkelige Stats-Raad*, som gjør en *Dansk Høi-Skole* aldeles nødvendig, ogsaa ved dens Indretning maa staae os levende for Øine; og kunde Man end tiltroe mig det Daarekiste-Ønske, at Stats-Raadets Medlemmer skulde være *Dilettanter i Æsthetiken*, saa seer Man dog nok af min Roes over Dets første, høist *upoetiske* Møde, at det er langt fra min Mening. At de derimod ^{VU:173} skal være saa godt som mueligt oplyste om *Folke-Naturen*, *Stats-Forfatningen* og *Fæderne-Landet i alle Henseender*, er et Ønske, som baade *Kongen* og *Folket* maa dele med mig, og her er god Leilighed for *Flere* end Skjalde til at gjøre deres Bedste, men deels maa denne Oplysning dog ikke fattes det høiere Præg, som *Folke-Aanden* giver, deels vilde den uden ^{A:58}*Fædernelands-Kiærlighed* holde op at virke velgiørende, og endelig er den hverken tænkelig eller brugelig uden Styrke i *Moders-Maalet*, ^{Gskv:41}saa *Skjaldene* kan umuelig undværes. Hertil kommer endnu at “*Oplysningen*”, for at være ægte, maa for største Delen udspringe af Enkelt-Mandens eget Liv eller dog prøves derpaa; men “*Stemningen*”, som gestalter hans eget Liv, “*Øiet*”, hvormed han opfatter dets Begivenheder, og “*Tonen*”, hvori han udtrykker sine Erfaringer, dem trænger han til fra Ungdommen af at føre med sig ind i Livet, og det er en af *Hoved-Grundene* for en *folkelig Høi-Skole*. Hvem kan saaledes ei godt forstaae, det var en fortvivlet Sag for alle dem, der har kun Dagen og Veien, og for hele Riget, hvis *Eiendommerne*, som med *Rette* vælge og udgiøre *Kongens Stats-Raad*, ei blev kloge paa Andet end deres personlige og øiebliklige Fordeel, ei stedse bedre lærde at paaskønne og benytte deres ligesaa *ærefulde* som vigtige Stilling, stedse dybere at føle og klarere at vise sig som Rigets *ny “Ridder-Stand af Dannebrog”*, der sætter sin Ære i det *almindelige Bedste* og gjør med Glæde de Opoffrelser, *det* kræver. Børn maatte vi være i Forstand, om vi tænkte, at alt Saadant bestandig vilde komme ved et Slumpe-Træf, eller at selv den bedste *Folke-Natur* paa sine ^{A:59}gamle Dage kunde undvære en *Konst*, der, uden at ville forkue eller beherske den, kommer den venlig til Hjælp, som en *Daatter* sin aldrende *Moder!*

At der nu ved en saadan Høi-Skole tillige, saavidt mueligt,

burde være Leilighed til at erhverve sig de Kundskaber enten i fremmede Sprog eller andre Grene, som Enkelte kunde ønske sig, er vel ganske rigtig, men betegnes dog her med Flid som en *Bisag*, fordi det nuomstunder netop er den store Anstøds-Steen paa Skole-*Veien* til Forstand paa Livet, at Man over det *Enkelte* lettelig glemmer det *Hele*, over de *adskildte* Baner det *fælles* Bedste, eller sprænger dog sig Selv for at gjøre *Umueligheder*. At Man ved at betragte sit *Borger-Liv* fra den *høiere* Syns-Punkt, *Folke-Aand* og *Fædernelands-Kiærlighed* skabe, baade fører det langt ædlere og finder det langt mere fyldestgiørende, det lærer baade den gamle og den ny Verdens *Erfaring*; men at Man, ved at *drive* sine *borgerlige Sysler* fra en |Gskv:42Saakaldet *høiere videnskabelig Stand-Punkt*, som |VU:174 blotte Forsøg, driver dem med mere Nytte og Fornøielse, det er kun en *Tydske* Grille, som hidtil har havt al *Erfaring imod sig*, saa Man gjør sikkert klogest i først at *see* det *Tydske* Borger-Liv (i anden Potens) slaae Sparto til det *Engelske*, inden Man kimser ad Dette og griber efter |A:60Hint. Længere fra mine Tanker end Solen fra Jorden, er da det Indfald, at vor Borgerlige *Dannelse* skulde baseres paa *Mathematiken*, med samme *strænge* Videnskabelighed, som den *Lærde* paa de døde Sprog; thi for at *uddøe* behøver Borger-Livet hos os aabenbar ingen Skole, og at det i alt Fald maa være ganske andre Folk end de *Danske*, som enten *Mathematiken* eller nogen *stræng* Videnskabelighed kan *giøre levende*, føle de vist selv bedre end jeg kan sige det. Desuden var det jo ligesaa lidt *Mathematik* eller nogen *stræng Videnskabelighed*, som *Latinen*, Man ønskede Mere af i *Roskilde*, men lykønskede sig tvertimod rettelig med, at have ladet alle *Theorier* fare og taget Verden, som den er, og betragtede vi ikke det *Folkelige Stats-Raads* Fornødenheder og Prydelser som *Høiden* af vor *folkelige* og *borgerlige* *Dannelse*, da var vi jo uheldige Daarer. *Hoved* og *Hjerte* for sin vigtige og ærefulde *Stilling*, som den levende Forbindelse mellem den uindskrænkede *Konge* og det fribaarne *Folk*, saa lyst et *Hoved* og saa varmt et *Hjerte* som mueligt for dette *høieste Borger-Kald*, det kræve vi af *Stats-Raadet*; men det Lys og den *Varme* udspringer aabenbar hverken af *Mathematik* eller nogensomhelst *stræng Videnskabelighed*, men af *Fædernelands-Kiærlighed* og en jævn *Dansk Tanke-|A:61Gang*, der holder sig til det *virkelige Liv* og laaner *Kraft* af *Folke-Aanden*. De samme *Egenskaber* som vi kræve hos *Stats-Raadet*, maae vi, om end i ringere Grad, forudsætte hos *Vælgerne* og ønske hos *Alle*, og saaledes faae vi et klart *Begreb* om en *folkelig* *Dannelse*, der slet Intet har med den *Lærde* at gjøre, uden forsaavidt den *lærde Dannelse*, langt fra at bestride den *Folkelige* eller skyde den fra sig, maa stræbe at indslutte den i sig, naar den ikke vil tabe Folkets *Yndest*, hvoraf den dog i *Grunden* ene lever, ei blot ud |Gskv:43vortes, som *Holberg* lod *Latinerne* høre at de spiste *Dansk Brød*, men ogsaa

indvortes, da det visselig ikke er af Bøgerne eller af *Blækhornet*, men af *Folke-Livet*, al *levende* Videnskabelighed drager sin Næring.

Kun saaledes i en Sum vil jeg her udtrykke den *lærde* Dannelses rette Forhold til den *Folkelige*, der visselig ikke medfører, at betragte *Folke-Naturen* som Moder til lutter Fæ-Hoveder, Man kun med *Mathematik* eller *Latin*, med boglig Konst og det dertil hørende "*naturlige Handværk*" kan forvandle til Mennesker. At vor lærde Dannelse hidtil|VU:175 var saa *udansk* som mueligt og kan derfor slet *ikke følges*, men maa aldeles tilsidesættes ved Indretningen af en "*Dansk*" Høi-Skole, det er soleklart; men at "*Latinerne*" her|A:62inde i Almindelighed dog tænke langt mere *folkelig* end de til daglig Brug vil være bekiendt, har Mødet i *Roskilde* ogsaa beviist, saa de finde det vist allerede ganske klogt af mig, at jeg itide har stræbt at *fordanske* mig selv.

Imidlertid seer det unægtelig fortvivlet ud med at faae en "*Folkelig Høi-Skole*" i et Land, hvor den "*Classiske Jord-Bund*" meer end *noget* andet Sted, har giældt for de *Lærdes Fæderne-Land* og *Latinen* for deres *Moders-Maal*, ja, hvor Man endnu ei kan blive "*Student*" uden at gjøre "*Latinsk Stiil*" eller *Dansk Præst* uden at snakke *Latin*, saa her synes ei at være andet Raad end den fortvivlede *Engelsk-Mands: hjælp jer selv!* Var der nu intet Andet, maatte vi naturligviis ogsaa gribe til det, saa de af os, hvis Løsen er "*Danmark til Domme-Dag*", lagde sammen hvad vi havde, Hoveder saavelsom Skillinger, til det store Øiemed; thi fordi de Lærde var uheldigviis blevet *Latinere*, maatte *gamle Danmark* dog ikke aandelig forgaae; men under saa folkelig en *Konge*, som *Frederik den Sjette*, ei ubekiendt med *Christian den Fjerdes Martyr-Krone* for *Fæderne-Landet*, giennem *halvtredsindstyve* Aar *Moders-Maalets*, de *Danske Skjaldes* og *Nordisk Videnskabeligheds* mageløse Velynder og Velgiører, |A:63under *Hans* Septer maa det *Danske Raad "gaae til Kongen"* dog langt foretrækkes! Gid derfor kun det |Gskv:44 *Folkelige Stats-Raad*, som ogsaa i denne Henseende slog den rette Vei ind, havde vidst saa god Beskeed med *Danmarks Krønike* som En af os, da vilde *Majestæten* vist gjerne laant Øre til *Danskens Bøn* om at faae tilbage hvad aabenbar fra *Arilds-Tid* var *ikke* *Latinen* men *Dansken* tilkeiset. Dog, ogsaa *ubedet* har Kong *Fredrik den Sjette* gjort *Dansken* alt det Gode, Han kunde optænke og som *Forsynet* satte i *Hans Magt*; saa jeg formoder, at mit Finger-Peg, altid ubetydeligt, er her aldeles overflødig. Da jeg imidlertid er vant til at betragte hele min Person som *overflødig i Danmark*, uden derfor selv at tilintetgiøre den, saa lader jeg ogsaa mine sagtens overflødiges Penne-Strøg gaae for hvad de er og gjøre lidt Gavn, om de kan, naar de, efter min Overbeviisning, allenfalds gjør ingen Skade.

For at Læseren imidlertid ikke skal tage fejl og tænke, jeg er saa stærk i *Selv-Fornægtelse* og drives af saa *rene* Bevæg-Grunde til

Skrive-Dyden, som Ovenstaaende, strængt taget, kunde lade formode, vil jeg dog betroe ham i Hemmelighed, at jeg paa en Maade offentlig (det vil|VU:176 sige: paa Tryk der er som Manuskript for Venner) har *spaaet* om at det *Ridderlige Academi* i *Sorø* blev snart til |A:64en *Dansk Høi-Skole*, og da Man dog nødig vil være en “falsk Prophet”, naar Man har spaaet noget Godt, er det ganske naturligt, at jeg *peger* alt hvad jeg kan, for at blive en sand Spaamand, thi halter det end lidt med Prophetien, naar Man selv arbejder paa Dens Opfyldelse, hvad da? meget heller halte end slet ikke gaae!

I *Gylden-Aarets Morgen-Røde* (ved Kongens Fødsels-Dag 1834) da jeg stod og kigede Stjerner paa min Viis og nynnede ved mig selv:

Hvad er det for en Lille,
Der vugges nu paa Hav,
Hvor Bølger ikkun trille,
Hvor alle Storme tav?
Hvad staaer der i hans Stjerne?
|Gskv:45Hvad slumrer i hans Hjerne?
Hvad smiler i hans Drøm?

Da ahnede det mig ikke blot, hvad rigtig slog til, at *det Aar* vilde krone *Frederik den Sjettes* Kongelige Værk og blive *Gylden-Tallet* i den *Danske Almanak*; men inden jeg vidste det, var hele Stuen fuld af Fremmede (*figurlig* talt), og jeg kunde ikke bare mig for, blandt mange andre løierlige Complimenter, at sige halvhøit:

Ja, *Brage Bænke-Pryder!*
Jeg øiner dig i *Soer*,
Hvor klarlig du uddyder,
|A:65Hvad der er *Stort i Nord*,
Hvad der er *Danmark givet*,
Hvad der er godt for *Livet*,
Og klogt for *Askurs Æt!*

Et Lys sig da udbreder,
Som trindt i Mark og Skov
Om Liv og Sandhed freder,
Forklarer *Friheds Lov*,
Som Idræt, Ord og Tanker
Kun holder saa i Skranker,
At *Frihed* kan bestaae!

Det var dumt af mig, vil Man kanskee sige, men det er dog ikke min Anskuelse, thi jeg mener netop, det var snildt, naar jeg vilde slippe

nemt til at blive en sand Spaamand; thi jeg maa fortælle Læseren, hvad han dog sagtens veed, at jeg er hvad Man kalder lidt “*overtroisk*” af mig, hvad selv de Lærde mene, jeg, som *Digter*, har Lov til at være,^{|VU:177} og jeg troer blandt Andet stærkt paa *For-Var-sler*, skiøndt kun paa et eget Slags, der har stadfæstet sig saa tit for mine Øine, at jeg leer ad dem, der lee ad *min* Over-Tro.^{|Gskv:46}

Dog, jeg vil være ganske aabenhjertig, saa Læseren selv kan see, hvad *Kneb* jeg bruger, naar jeg *spaaer*, saa det skal ikke let slaae feil, og dømme ^{|A:66}da selv, om det var *dumt* af mig at spaae om den *Danske Høi-Skole i Soer!*

I Kong *Volmers* Dage, som vi bestandig komme tilbage til, naar vi vil vide hvad den *gamle* Danmarks-Historie *endte* med, var, som bekiendt, Biskop *Axel* saa at sige Manden for det Hele, og blandt sine mange “*gode Gierninger*” til det *almindelige Bedste*, var det vel i hans Øine den Ypperste, at han lagde Grunden til det store *Munke-Bur* i *Soer*; thi eftersom han var en *Catholsk Biskop*, troede han, det vilde være til Gavn baade for hans egen og hans kiære Forfædres Sjæle, saa de slap taalelig ud af *Skiærs-Ilden*. Da han imidlertid skal have paalagt Munkene i *Soer* ikke blot at messe Latin men ogsaa at skrive *Danmarks Krønike*, og da Man virkelig under vor *første* Oldenborgske Konge i samme *Munke-Bur* fandt den “*Danske Rim-Krønike*”, der ikke blot blev den *første* Danske Bog, Man lod prænte, men blev, giennem hele det Sextende Aarhundrede, *Danmarks* almindelige *Læse-Bog* og er virkelig den *ægteste danske* Bog, jeg i alle mine Dage har læst; saa var allerede Dette i mine Øine et *stort Forvarsel* om, at *Soer* skulde hjælpe gamle *Danmark* ud af *Skiærs-Ilden* og i *Nyaars-Tiden* aabenlyst, som i *Middel-Alderen* hemmelig, nære en saadan mageløs *jævn* Begeistring for *Fæ*^{|A:67}*derne-Land* og *Moders-Maal*, som *Rim-Krøniken* aander fra Først til Sidst.

Det var imidlertid langt fra at blive derved, thi da *Kloster-Godset* ved Reformationen var blevet *Kron-Gods*, fattede allerede *Christian* den *Fjerde* den ypperlige Ide om et “*Ridderligt Academi*” i *Soer*, hvor den haabefulde Ungdom skulde lært at lyde og at ligne *Kongen*, der baade kiendte og elskede *Fæderne-Landet*, til hvis Bedste Han ikke blot vovede men opoffrede sit daadfulde Liv, og havde *Moders-Maalet* prægtig i sin Magt. Nu, *Christian* den *Fjerde* blev i denne som i enhver Henseende vor *kronede Martyr*, der først efter Døden høstede Frugt af sine Kongelige Bestræbelser, og Man skal ikke let kunne sige, ^{|Gskv:47}hvad der var umueligst: enten at faae det *Syttende Aarhundredes* Danske *Latinere* til at tale deres *Moders-Maal* eller at faae samme Aarhundredes *Adelsmænd* til at elske deres *Fæderne-Land*. *Ridder-Academiet* i *Soer* under *Christian* den *Fjerde* var altsaa et “*utidigt Foster*”, der kun fik Navn i Moders^{|VU:178} Liv og kom til at hvile som et dødfødt Barn i sin Kongelige Faders Arm; men i *Frederik* den *Tredie* efterlod vor *store*

Christian sig dog en levende Søn, der passede til sin Tid, som Mor|A:68gen-Stjernen til Natten, og begyndte, saasart han blev Septeret mægtig, en underfuld Opvækkelse af sin Faders mange herlig undfangede men i Fødselen kvalte Børn, der nødvendig i Tidens Løb ogsaa maatte strække sig til *Ridder-Academiet i Soer*.

Og see, saasart *Normanden Ludvig Holberg* havde slaaet sig til Ridder paa det "*Classiske Uvæsen*" og vakt *Moders-Maalets* Genius af Dvale, ligesom hans gamle Lands-Mand, *Erik Ordkræng*, slog sig til Ridder paa *Greppernes søde Moder* og vakde *Fredegod* af Dvale, da oprettede Kong *Frederik den Femte Ridder-Academiet i Soer* paa Ny, *Holberg* skiænkede det sit *Friherskab*, ærlig tjent ved munter Skrift paa *Moders-Maalet*, og det blev virkelig en *Patriotisk Høi-Skole*.

Det var kun et Veirlys, kan Man sige, men det var dog ikke blot meget smukt, det var virkelig et ganske eget Slags *Nordlys*, der gjennem en heel Menneske-Alder udbredte en vis mild patriotisk Oplysning og Varme, der vel ikke gjorde nogen Sommer, men spaaede dog om Vaarens Nærmelse, som naar *Peder* kaster den varme Steen i Vandet.

Dog, da vi her kun har med "*Varsler*" at gjøre, hvortil saadanne *Veirlys* unægtelig høre, vil vi her slet ikke inclade os paa: hvad *Ridder-Academiet* under *Frederik den Femte* og |A:69 *Christian* den *Syvende* mere var eller ikke var, og om det *især* var Dets *Fortrin* eller Dets *Mangler*, det maatte takke for sin Helsot, hvortil aabenbar *begge* Dele bidrog; men jeg vil blot tilføie, at da jeg, for henved *trediv*e Aar siden, første Gang giæstede *Soer*, hvor den *Patriotiske Høi-Skole* stod tom og |Gskv:47øde, men hvor de talrige Minder om det *Ædle*, det *Kraftige* og *Kiække* i *Fæderne-Landet*, lige fra Kong *Volmers* Dage til nu, sammenklyngede sig i det kiærligste Moder-Skiød, jeg har seet, og syndes mig der i Opstandelsens visse Haab kun at smile ad Døden, da gjorde det saa vidunderlig *Dansk* et *Indtryk* paa mig, at jeg for Alvor fik Lyst til at *fordanske* mig selv, hvad neppe heller mislykkedes.

Om jeg med saadanne *Varsler* for Øie havde vovet at sige: Kong *Frederik den Sjette* opretter vist den *Danske Høi-Skole i Soer*, som Biskop *Axel* allerede for sexhundrede Aar siden udlagde *Grunden* til, som *Christian* den *Fjerde* gav Navn og *Frederik den Femte* sin første Skikkelse, og hvis blotte *Skygge* var en Pillegrims-Reise værd for alle|VU:179 *Danske* Unger-Svende; da kunde Man have kaldt det omtrent hvad Man vilde; men da jeg hverken har sat Navn eller Aars-Tal til min *Spaadom* om *Soer*, men blot sagt: der bliver *med det Første* saa vist en *Dansk* |A:70*Høi-Skole*, som den allerede var der, saa indseer Læseren vel, jeg har Intet vovet, men kun øvet mig lidt i den *historiske Spaadoms-Konst*, der ei er at foragte.

Altsaa, slaae ikke alle historiske Mærker feil, som de neppe kan, uden *Forsynet*, som Det ikke kan, havde forregnet sig, da faae vi

snart en *Dansk Høi-Skole i Soer*, som det sig bør, baade *Høi-Kongelig* og *fri-folkelig*, og der vil Man lære, hvordan *gamle Danmark* kan leve op i en splinterny Skikkelse, ligesom det gamle Lands-Thing ved *Iis-Øre* levede op paa Palaiet i *Roskilde*, og den Lærdom vil manges Dansk Unger-Svend finde saa fornøielig (især da han *ikke* skal examineres i den), at naar han kommer hjem, vil han ikke blot søge at udbrede den, men fremfor Alt prøve paa sig selv, om den holder Stik, og naar han seer det, med Fornøielse arbeide paa, at hele Verden kan faae det at see paa en skikkelig Maade, uden just at falde med Dørren ind i Huset til os, men at den ogsaa kan faae det at see paa *den Maade*, naar den endelig vil. Det kalder Man "*søde Drømme*" nuomstunder, og det er ganske rigtigt, de følge med den "*søde Søvn*", som her har hjemme; men der er |Gskv:49 meget *mere Sødt* i Danmark end *Søvn* og *Drømme*; thi det Ene svarer til det Andet, saa *Danne-Kvinden* er ogsaa *sød*, baade som |A:71 *Moder* og *Ægte-Fælle*, og *Moders-Maalet* er da naturligviis paa deres Læber *sødt* tilgavns, og naar de seer, at *Dannemænd* vil ikke mere være enten *Latinere* eller *Tydkere*, *Franskmænd* eller *Engelsk-Mænd*, men dem selv i *Tro* og *Ære*, da vil de vist saaledes forsøde os Livet, at alle Offere falde os lette, og at naar de og Fæderne-Landet, vor fælles søde Moder, igien kom i Fare, da var "*Seier eller Død*" os den *sødeste* Tanke!

Hvor *Axel* hviler
I lyse Chor,
Hvor *Holberg* smiler
Ad Feil i Nord:
Fra *Sællands* Hjerte,
Kong *Frodes* Ark,
Kast, Minde-Kierte,
Paa *Daners* Mark
Dit Lys det milde!
Blus op, skiøndt silde,
Dog ret tilpas!|VU:180

Saaledes vilde *Saga-Skjalden* sluttet *Talen*, men *Bog-Ormen*, som daglig mere spiller Mester i Huset, anmærkede spydig, at en *Tale*, som ingen Begyndelse har, behøver heller ingen Slut|A:72ning, medens en *Bog*, der vil tækkes Læseren, aldrig kunde ende daarligere end med at pege paa "*ubeskriverlige*" Følelser. Det er maaskee endog, tilføiede *Bog-Ormen* i en myndig Tone, allerede en Feil, at han "*med Munden*" har faaet Lov til at føre sine Indfald til Bogs, men Slutningen maa overlades mig, eller jeg flytter ud af Huset.

Læseren kan aldrig troe, hvor ondt en stakkels Pen har det, som skal tjene saadanne “*to Herrer*”, saa det var høilig at ønske, de kunde skilles ad paa en skikkelig Maade, ved det *Skjalden* kom til at bruge sin *Mund*, som tjener baade ham og ^{|Gskv:50}Tilhørerne bedst, og *Bog-Ormen* beholdt *Pennen*, som ene passer til ham, men da det ogsaa netop er denne “*Skiften og Delen*” begge Arvinger, hver af sine Aarsager paastaaer og hver paa sin Viis anbefaler, syndes det ikke meer end billigt, at de, som her i Huset Begge er indskrænkede til *Pennen*, fik Lov til, saavidt mueligt, med den at vise, *hvem* den med Rette tilhører.

At slutte Bogen kan derimod ikke tilkomme Nogen af Parterne, men kun den *Upartske*, som *Historie-Skriveren* skal stræbe at nærme sig, og ham bedes nu Læseren skiaenke et Øiebliks Opmærksomhed!

Et *Folk* uden *Moders-Maal* er som en *Konge* uden *Rige*, og Begge er i Grunden lige ^{|A:73}ilde tjent med at deres Besiddelser kun staae “*paa Papiret*”, det er en ubestridelig Erfarings-Sætning, og at et *aandløst* Sprog i *Folke-Munden* svarer til et *magtesløst* Spir i *Konge-Haanden*, er heller ingen stor Hemmelighed; thi er det “*Almeen-Aanden*” der gjør Riger stærke, og er *Moders-Maalet* hos alle *naturlige* Folk Dens Legeme og Liv-Udtryk, da vil intet Rige blomstre, med mindre *Moders-Maalet* i sin bedste og kraftigste Skikkelse ret egenlig *hersker*. Det *folkelig* og *borgerlig* velgiørende ved *Reformationen* i det *Sextende* Aarhundrede var derfor *Moders-Maalets* Indsættelse i sine naturlige Rettigheder; men kun i *England* var Denne nogenlunde fuldstændig; thi i *Tydskland* og hos os kom *Latinen* til at herske i *Skolen*, og da *Skolen* igjen *beherskede Kirken*, og *Moders-Maalet* ikke som i *England* havde noget Rygstyd i en ligesaa offentlig som fri *Folke-Stemme*, nedsank Det nødvendig i den *Aandløshed* og *Ringe-Agt*, hvori det *Attende* Aarhundrede forefandt Det. Giennem hele dette Aarhundrede stræbde Det vel med *Pennen* at gjøre sig giældende og kom derved virkelig til Hæder og Ære *paa Papiret*, men det var ogsaa Alt, og maa ^{|VU:181} nødvendig blive Alt, naar ikke enten *Livet*, som i *England*, kan udvikle sig aldeles uafhængig af *Skole*^{|A:74}*len*, eller *Moders-Maalet* virkelig kommer til at *herske* i *Den*. Man har derfor ogsaa giennem det *Attende* Aarhundrede paa en Maade *indført* ^{|Gskv:51}det i alle Skoler, men ingenlunde som *Herre*, kun som *Træl*, i de lærde Skoler som *Træl* for *Latinen* og i alle Skoler som *Træl* for *Bogstav-Skriften*, der dog, naar den er allerbedst, kun er *Moders-Maalets Skygge*, der skal *følge*, *ingenlunde* beherske *Legemet*. Under saadanne Omstændigheder seer det virkelig fortvivlet ud; thi Kløften mellem *Menig-Mand* og de *Bog-Lærde* er giennem Aarhundreder voxet til et svælgende Dyb, der synes knap i *Skjaldens Fjeder-Ham* at kunne overfares, og enhver Bro-Lægning vilde sikkert ogsaa mislykkes, hvor ikke den *virkelige Folke-Stemme* havde tilbagevundet sin

naturlige Stilling ved *Majestætens* Øre; men dette maa indgyde de *Bog-Lærde* en saadan *Ærbødighed* for *Moders-Maalet* og avle saa levende en Overbeviisning om *Mundens* For-Ret og For-Trin til at *føre Ordet*, at de ei længer kan ansee deres egen *fremmede* Betragtning og *døde* Behandling af *Moders-Maalet* enten for en Fuldkommenhed eller en Ubetydelighed, men for en stor *Ulykke*, hvorpaa det ligesaavel er dem som Folket høist magtpaaliggende, der saa godt og saa snart som mueligt raades Bod. Hvor afgjort en Sag det |A:75da end *før* vilde været, at de *Bog-Lærde*, med faa Undtagelser, vilde af al Magt fraraade og frabede sig en saadan *fri* og *folkelig* *Høi-Skole*, som her er foreslaaet, vil de dog *nu*, naar de kun forstaae deres *egen Fordeel*, finde den høist ønskelig, som det eneste Middel, hvorved de *Bog-Lærde* efterhaanden kan tilbagevinde det manglende *Mesterskab* i *Moders-Maalet* og derved den *levende* Indflydelse paa Folke-Meningen og Folke-Stemmen, der ene kan erstatte dem det uretmæssige *Herredømme* derover, de nu for bestandig har mistet. Lægger Man nu hertil den *Fædernelands-Kiærlighed* og “*Lyst til Livet*”, Man i alt Fald hos de yngre *Bog-Lærde* kan gjøre sikker Regning paa, da vil Man finde, at en *Dansk Høi-Skole* for *Fæderne-Land* og *Moders-Maal* er langt fra at være en luftig Drøm, da det meget mere er et nødvendigt *Folke-Ønske*, som baade Regieringen og de *Bog-Lærde* vinde usigelig meget ved baade saa snart og saa godt som mueligt at tilfredstille, medens vi skal takke Gud, vi |Gskv:52tilhøre et Folk, der hverken vil være ubeskedent i sine Fordringer eller uskiønsomt mod sine venlige Ledere paa den naturlige Vei til Oplysning om hvad *Det ønsker* at kiende, og til et Lyksaligheds-Maal, *Det selv* har *Lyst* til at naae. Sagen er naturligviis vanskelig, men *Prøven* er *nødvendig*, Lysten |A:76driver Værket, og |VU:182 *Danmarks Lykke* er mageløs, saa der lykkes sjelden det Rimeligste, men altid *det Bedste*.

Ja, *Danmarks Lykke* er *mageløs*, thi *Latinens Afskaffelse*, selv i den lærde Skole, der alt har fundet Sted i *Frankrig*, nuomstunder det *Romanske* Hoved-Land, vil i *England*, *Tydskland* og *Norden* følge af sig selv, og ved *Moders-Maalets* Herredømme bliver Dannelsen ogsaa af sig selv paa en Maade *folkelig*, det være sig med eller uden *Aand* og *Hjerte*. Andensteds kan dette *Uafvendelige* blive en meget betænkelig Sag baade for *Regieringen* og de *Boglærde*, men i det ældgamle *Konge-Rige* Danmark, saa at sige ægteviet til *Historiens Aand* og dermed til al *menneskelig Videnskabelighed*, vil det ligesaavel være *Kongens* og de *Lærdes* som *Folkets* Triumph, naar blot ikke det Aandløse og Dyriske, men det Aandfulde og Menneskelige faaer Overhaand. Medens nemlig den *Romerske Historie* og *Poesi* var den *forgiftigste* Sjæle-Føde, Man kan tænke sig baade for “*Kongelige*” Embeds-Mænd og “*Nordiske*” Lærde, vil *Dansken* aabenbar være den bedst muelige for Begge, saa her vil *Moders-Maalets* Herredømme og *Oplysningens* *Folkelighed*

nødvendig skabe et *Gylden-Aar* for |A:77alt Ædelt og Godt baade hos Høie og Lave, hos Læg og Lærd.

De *Danske* er det *fredeligste* af alle Folk, og lade sig heller forkue, end de *daglig* vil stimes med Nogen, derfor er det meget mueligt, at selv naar hele *Europa* kom i Oprør, vilde *Danmark* sidde stille; men var det ikke i Forveien levet op, ved at løses af Baandene, hvori Det taber baade Mod og Kraft, da vilde Det opsluges af Naboerne, og *Dronningen* i Norden ende med at *trælle*, ventelig for *Tydsken*. Dette vilde sikkert blevet Enden, hvis ikke *Majestæten*, efter forgiæves at have anvendt alle de andre Midler, der, efter kloge Folks Mening, kun|Gskv:53de vække *Almeen-Aanden* og oplive *Virksomheden*, havde grebet det *Rette*, ved at skabe den fri *Folke-Stemme* en *ny Mund* efter Tidens Tarv; men Dette vil sandsynlig ikke blot redde *Danmark*, men hæve det til samme Glands i *Nyaars-Tiden*, som aabenbar engang i *Fredegods-Tiden*, hele *Nordens Guld-Alder*, maa have omstraaleet Det. Kun er det soleklart, at *Folke-Stemmen* umuelig kan udrette saa store Ting, med mindre en *Folkelig Høi-Skole* kiærlig uddanner og veileder den, saa Alt i Riget efterhaanden kan gestalte sig i levende Sammenhæng dermed. Det er nemlig ikke blot umueligt, at det Folkelige Stats-Raad kan opfylde sin Be|A:78stemmelse, uden stedse bedre at blive bekiendt med Folke-Naturens og Fæderne-Landets Tarv og faae Moders-Maalet i sin Magt, men det er ligesaa umueligt, at *Danmark* kan|VU:183 blomstre, uden først at løses af den Kirke-Tvang, Skole-Tvang og Almisse-Tvang, der Altsammen er af fremmed Oprindelse og forknytter saa ømfindtligt og spærlemmet, saa kiærligt og kvindeligt et *Folke-Liv*, som det *Danske* altid har været og altid maa blive!

Gik alle Konger end paa Rad,
I deres Magt og Vælde,
De mægted dog ei mindste Blad
At sætte paa en Nælde,

og hvad er dog en Nælde mod et Menneske! hvor langt hemmeligere, friere og forunderligere en Ting er ikke *Menneske-Livet*, end Urternes paa Marken! Intet Under da, at *Skole-Mesterne*, ved at ville omskabe alle Folks Liv efter deres Hoved og Bogstav-Skrift, kun, saavidt mueligt, har slaaet alle Folk aandelig ihjel, og hvad det *Danske Folk* angaaer, da synes Det vel, ligesom *Kvinden*, at kunne gøres til hvad Man behager, men er netop derfor ogsaa, ligesom *Kvinden*, i Grunden *aldeles uforanderligt*. Hvem der har deres Styrke i *Hovedet* faaer ikke let Udseende af at have undergaaet en *Hoved-Forandring*, men det faaer Den meget let, der, som *Kvinden* og det Dan|A:79ske Folk, |Gskv:54kun har sin Styrke i *Hjertet*, uden at det dog er Andet end et tomt Skin med

Forandringen og er kun Sandhed, at *Hjertet* derved enten *brister* eller *bløder!*

Naar jeg tænker paa, hvor langt dette er fra den *Latinske* og *Tydske Tanke-Gang*, der i hele *sex* Aarhundreder baade giennem *Kirke* og *Skole* har bemægtiget sig vore *Hoveder*, og, naar *Hjertet* knurrede eller krympede sig dog ved det *Unaturlige*, kiøs det med "*Bibel og Christendom*", som om det var disse Over-Naturligheder "*Kiødets Sands*" oprørde sig imod; da finder jeg det vist nok urimeligt, at selv *Engle-Tunger* skulde kunne overtale den nærværende desuden lidt tunghøre Slægt til saa ganske at vandre i et "nyt Levnet", og endnu urimeligere at tænke, min døvstumme *Pen* kunde dertil bidrage det Mindste. Ja, da staaer *Han* mig levende for Øie, hvem jeg kalder "*Herre og Mester*", om Hvem alle *Tunger* bekiende, at *som Han* har intet Menneske havt Ordet i sin Magt, og om hvem jeg troer, at *Han* ledsagede sit Ord med mageløse Gierninger af Guddoms-Kraft og Menneske-Kiærlighed; *Han* staaer levende for mig, med Taare paa Kind, med Øiet hæftet paa sit Folks *Hoved-Stad*, og med det vaandefulde Ord paa Læberne: gid du dog vidste endnu i Dag |A:80| hvad der tjener til din *Fred*, men nu er det skjult for dine Øine!

Det er derfor ingenlunde i Drømme eller i nogen Slags Ruus jeg ytrer det store, tilsyneladende urimelige Haab om *Danmarks* nærmeste |VU:184| Frem-Tid, det er kun fordi jeg ved *modent Overlæg* fandt langt overveiende Grunde til at haabe det *Bedste*, og fandt det *umueligt* for mig at gjøre noget Andet, før jeg saa rolig og saa tydelig, som jeg kunde, havde peget paa den ny, rosenstrøede Bane, jeg saae aabnet for det Danske *Folke-Liv*, af *Dets Frelser* med *Torne-Kronen*, som, efter min Anskuelse, er Kong *Frederik* den *Sjettes* rette *Borgerlige* Kiendings-Navn. Ved *Hans* Haand er nemlig den *Danske Bonde-Stand* frelst fra sin lange, uforskyldte *Trældom*, ved *Hans Livsalighed* fremlokkes den gamle *Hjarne-Sang*, der laae begravet i *Danmarks* Hjerte ligefra *Frede-gods* Dage, og endelig |Gskv:55| skar *Han* Folke-Munden for det ulykkelige *Tunge-Baand*, der var blevet saa gammelt, at det syndes en ulægelig Natur-Feil. Det var de tre store *Mirakler*, *Fornyelsen* krævede, og om deres Muelighed var det naturligt at tvivle; men hvad der meer behøves er i Sammenligning kun Smaa-Ting, som *Konge-Haanden* uden mindste Fare, naar Den dertil føler sig bevæget, kan udrette med et |A:81| *Penne-Strøg*; thi paa *Tvangen* nær kan næsten alle Indretninger blive, som de ere, og selv den "*Danske Høi-Skole*", har vi seet, er for længe siden baade stiftet og udstyret, saa den behøver kun at tilbagegives til sin forfeilede Bestemmelse. Stor nok kan den Forandring i *Tanke-Gangen* være, som hertil udkræves, men *større* end den, der maatte foregaae i et *Præste-Hoved* af den *gamle* Skole, før denne *Pen* kom til at pege saaledes, er Forandringen dog *ikke*, og da den er til det *Folkelige* fra *Arilds-Tid*, kan den aabenbar i et

Øieblik foregaae hos *Dannemænd* i Hundredtusind Tal, især da den aldrig har holdt op at herske hos vor Frue: *Danne-Kvinden*. Da *Præsten* nu tillige paa det Alvorligste tør forsikkre alle dem, der ændse hans *Prædiken*, at “*Christus*”, langt fra at have det Mindste mod *Kirkens*, *Skolens* og *Godgjørenhedens*, som er *Troens*, *Haabets* og *Kiærlighedens* Frihed, tvertimod anbefaler den til alle sine *Discipler*, og vil øiensynlig *velsigne det* verdslige *Rige*, hvor den i Sandhed bliver “*Lov og Ret*”, saa er det intet *Sværmeri*, men en ligesaa rimelig som kiærlig *Formodning*, at *Danmark*, efterat have gjort de første *Skridt*, som *koste*, ogsaa vil gjøre de *Følgende*, som *lønne sig*, og ingenlunde vægre sig |A:82 ved at træde i sine egne ældgamle, priselige *Fod-Spor*, da *Forstands-Øiet* atter opdager dem, og *Mellem-Tiden* selv har bortryddet de *Hindringer*, den optaarnede, ei for at afbryde *Banen* men for at hindre ubetimelige *Anstrængelser*.

De eneste *virkelige* *Hindringer* for det *Danske Folke-Livs* glædelige *Fornylse* er “*Gjælden og Bonde-Sagen*”, men naar kun de ædle *Natur-|VU:185Kræfter* tilbagevinde deres fri *Virkosomhed* i den nyskabte *Kongelige Orden*, naar vi ikke sprænge os selv ved at prøve paa *Umueligheder*, og ei røre meer end høist nød|Gskv:56 vendigt ved det ømme *Sted*, vil sikkert ogsaa disse to gamle *Saar* læges langt hastigere end Man skulde tænkt, det *Ene af Tiden og Lykken* og det *Andet af det mageløse Danske Hjerter*. Ja, af Alt hvad der i hedensk *Blindhed* forgudedes paa *Jorden* var Intet saa guddommeligt som dette *Hjerter*, fra *Arilds-Tid* fælles for *Kongen og Folket*, hængende fast ved *Fæderne-Landet* og liggende paa *Tungen* i vort liflige *Moders-Maal*, saa Det kan gjøre større *Ting* end Disse, og lære hele *Folket* at syng med *Fryd*:

Mens selvgjort *Lyn* og *Torden*,
I *Raad-Huus* og paa *Val*,
Bortskræmmed *Fred* fra *Jorden*,
Udbredte *Død* og *Kval*,
|A:83 Kun gienlød *Danmarks Vange*
Af høie *Fryde-Sange*
Til *Freds* og *Fredriks Priis*!

Det gienlød vidt paa *Jorden*:
“*Han løser alle Baand*”,
Den ædle *Drot* i *Norden*,
Ham driver *Friheds Aand*;
Han binder kun fra *Oven*
Urettens *Haand* med *Loven*,
Sit *Folk* med *Kiærlighed*!

Vil Man see overflødig Beviis, da læse Man den Parlamentariske
Oplysning: **Report of the Poor Laws.**